

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.3 เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

2.5 แนวคิดในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2.6 รูปแบบการประเมิน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 4 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 6 และมาตรา 27 ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาค้นคว้า และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ

กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2546)

2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

นอกจากนี้ยังได้กำหนด หลักการของหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

2.2.1 หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
- 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.2.2 จุดหมายของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2.2.3 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้ง การเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจน การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา และ

ความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเองได้ด้วย อย่างไรก็ตาม การจัดทำหลักสูตรพึงระลึกถึงจุดหมาย สมรรถนะของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ควรสอดแทรกไว้ในหลักสูตร

3) มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระดับสูงที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึง การทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ในการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรต้องเน้นทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่ระบุไว้ในหลักสูตรคือ

ความพอเพียง ซึ่งต้องมีการบูรณาการเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นภายในสถานศึกษา

2.3 เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2549; ลัดดา ศิลาโนย และคณะ, ม.ป.ป.)

2.3.1 กรอบความคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา

2.3.2 คุณลักษณะ เน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2.3.3 คำนิยามของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะพร้อมๆ กันดังนี้

คำว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิต การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

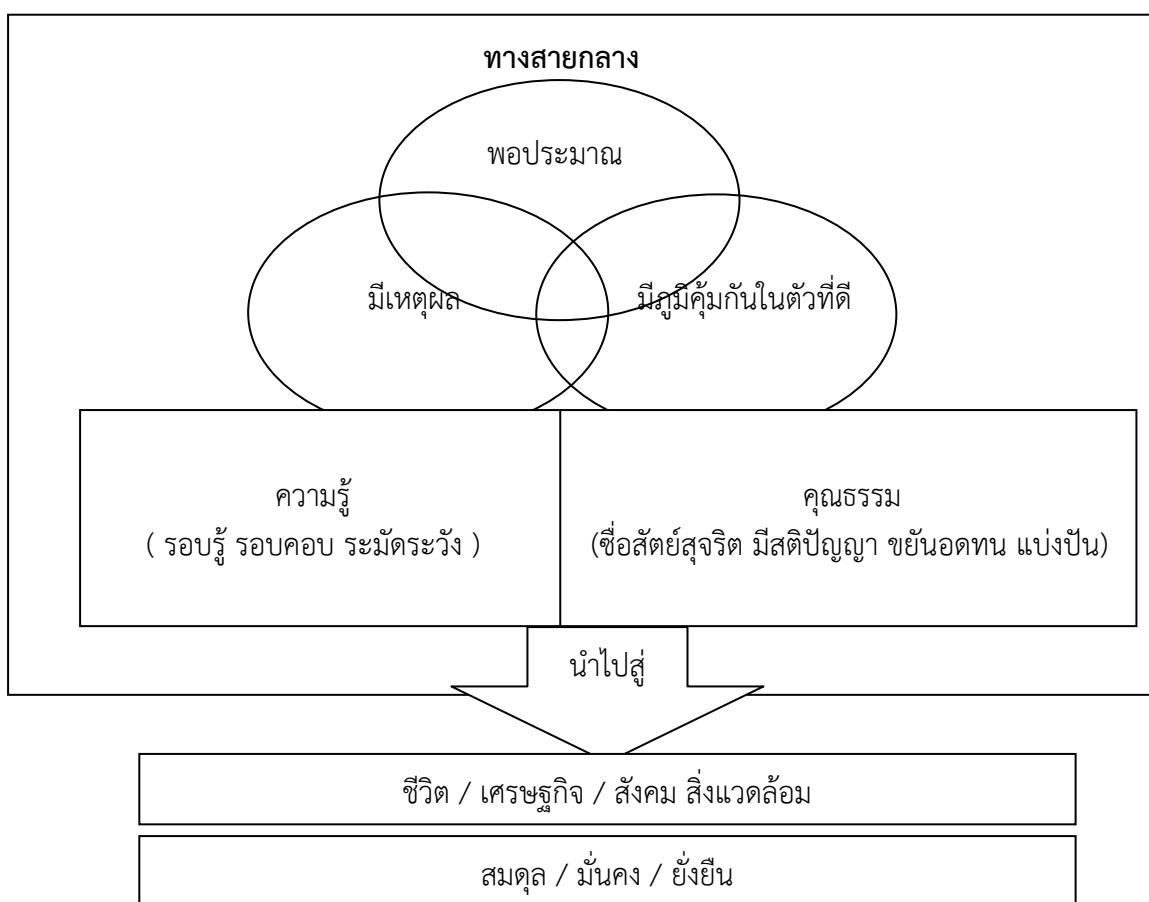
3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.3.4 เจเนอซไกการตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรม กล่าวคือ

เจเนอซไกความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เจเนอซไกคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรมเช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

2.3.5 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี จากหลักการพิจารณาทั้ง 5 ส่วน สามารถสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษามีหลักการ 4 ประการคือ (ปรีชา นูช พิบูลสรารุณ, 2549)

- 1) หลักปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ
- 2) หลักปฏิบัติด้านสังคม
- 3) หลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม
- 4) หลักปฏิบัติด้านวัฒนธรรมและศาสนา

รายละเอียดของหลักปฏิบัติและแนวคิดที่จะนำมาปฏิบัติแสดงให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

1) หลักปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
1. รู้จักการใช้จ่ายของตนเองใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล - ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ - ใช้จ่ายอย่างประหยัด - ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น	- บันทึกบัญชีรายรับและรายจ่าย - วิเคราะห์บัญชีรายรับและรายจ่าย - แลกเปลี่ยนประสบการณ์ - ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย
2. รู้จักออมเงิน มีกลไกลดความเสี่ยง - ระบบสวัสดิการ - ระบบออมเงิน - ระบบสหกรณ์ - การประกันต่างๆ	- ออมวันละหนึ่งบาท - สัปดาห์การออม - จัดตั้งกลุ่ม/ สหกรณ์ออมทรัพย์ - จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน
3. รู้จักประหยัด - ใช้และกินอย่างมีเหตุผล - ใช้พลังงานเท่าที่จำเป็น - ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	- ปลุกผักสวนครัวรั้วกินได้ - เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไร่กินไร่ขาย - ใช้สินค้าที่ประหยัดพลังงาน - รีไซเคิลขยะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ - นำของเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์
4. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจโดยผลิตหรือสร้างรายได้ที่ - สอดคล้องกับความต้องการ - สอดคล้องกับภูมิสังคม - สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น - สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่น	เน้นการผลิตเพื่อพึ่งตนเองให้พอเพียงกับการบริโภคที่หลากหลาย เช่น - ปลุกพืชผักผสมผสาน - ปลุกพืชสมุนไพรไทย - ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น - จัดอบรมพัฒนาอาชีพในชุมชน

2) หลักปฏิบัติด้านสังคม

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
5. รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน - ปลุกจิตสำนึกสาธารณะ - ปลุกฝังความสามัคคี - ปลุกฝังความเสียสละ - เผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง	- จัดกิจกรรมลด ละ เลิกอบายมุข - จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส - จัดค่ายพัฒนาเยาวชน - จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน

3) หลักปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
6. สร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ - ปลุกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม - ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในท้องถิ่น - ฟื้นฟูละอุนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น - ฟื้นฟูดูแลสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น	- พัฒนาคู่มือเกี่ยวกับดิน น้ำ ป่า เพื่อฟื้นฟู - โครงการชีววิถี - จัดอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - จัดทำฝายแม้ว

4) หลักปฏิบัติด้านวัฒนธรรมและศาสนา

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
7. สืบสานวัฒนธรรมไทย - สร้างจิตสำนึกรักชาติ รักบ้านเกิด - ฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น - ฟื้นฟูและอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย - ฟื้นฟูและอนุรักษ์วัตถุโบราณและโบราณสถาน	- ปลุกฝังมารยาทไทย - ส่งเสริมอาหารประจำท้องถิ่น - ส่งเสริมการใช้ภาษาประจำท้องถิ่น - ทะนุบำรุงโบราณวัตถุและโบราณสถาน
8. ส่งเสริมพระพุทธศาสนา - ปลุกจิตสำนึกความรักชาติ - ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา - จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์	- ให้ความสำคัญกับการรักษาศีลหรือสวดมนต์เป็นประจำ - ส่งเสริมการฝึกอบรมสมาธิ ภาวนา - ร่วมกันทะนุบำรุงศาสนา - พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น - รณรงค์การใช้สินค้าไทย

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลุกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้อง

รู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษา เพิ่มพูนความรู้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จัก และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลุกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องโดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการศึกษา

ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ระบบโรงเรียน สามารถทำได้ 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

- 1) ระบบบริหารสถานศึกษา สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียน เช่น วัฒนธรรมด้านการประหยัด ในเรื่องการประหยัดไฟฟ้า ประหยัดน้ำ ซึ่งบุคลากรทุกคนในโรงเรียนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน รวมทั้งการปลุกฝังให้เป็นวิถีชีวิตเมื่อสถานศึกษามีวัฒนธรรมเรื่องความประหยัดแล้ว ครู นักเรียนในโรงเรียนต่างก็ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน ทุกคนควรฝึกความประหยัด เห็นไฟเปิด น้ำเปิด จะช่วยกันปิดโดยไม่ต้องเตือน
- 2) การจัดการเรียนการสอนที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรที่เน้นความเป็นท้องถิ่นในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่จะสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างหน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านการแนะแนว กิจกรรมนักเรียน ทั้งในเรื่องของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดหรือในรูปโครงการ ชมรม ค่ายอาสาและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการได้หลายแนวทางไม่ว่าจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียน บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.4 เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

จากการเห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์และแนวทางการพัฒนาแบบพอเพียง ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศซึ่งรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ในการอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนโดยมี “คน” เป็นศูนย์กลาง ซึ่งการจะพัฒนาคนให้เกิดเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม นั้นต้องอาศัยสถาบันต่างๆ ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษาเพราะเป็นสถาบันที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นทางการมากกว่าสถาบันอื่นๆ มีศักยภาพในการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญ ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ที่ได้มีความมุ่งหมายและหลักการที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 มาตราที่ 6 คือ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตราที่ 7 คือ “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ตลอดจนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จึงได้กำหนดจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
- 3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี การปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 4) มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหาและทักษะในการดำเนินชีวิต
- 5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
- 6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
- 7) เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนร่วมกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) ได้วิจัยเอกสารเรื่อง ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ซึ่งพบว่า

1) ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า จำแนกเป็น 2 ด้านได้แก่

ก. ปัจจัยภายนอกที่เป็นผลกระทบมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีขั้นสูง การแพร่กระจายและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสนเทศ การแข่งขันที่รุนแรง การเพิ่ม บทบาทและความสำคัญของความรู้ในสังคม การเชื่อมโยงถึงกันเป็นเครือข่าย การขยายตัวของกระแส ประชาธิปไตย การแพร่กระจายของวัฒนธรรมต่างๆ ในโลก กระแสการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การแสวงหาการเติมเต็มในจิตใจ

ข. ปัจจัยภายใน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 วิถีคุณธรรม จริยธรรม การเปลี่ยนโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคต การปฏิรูปการศึกษาและการ ปฏิรูปสุขภาพ

2) ภาพสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่

ก. ภาพอนาคตด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ภาคบริการขยายตัวในระดับสูง ภาคอุตสาหกรรมปรับสู่การใช้เทคโนโลยีการ ผลิตขั้นสูงมากขึ้น เกิดการว่างงานในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือจนถึงผู้บริหารระดับกลาง ความเหลื่อมล้ำ ระหว่างเมืองกับชนบทขยายตัวเพิ่มขึ้น

ข. ภาพอนาคตด้านสังคม ได้แก่ สังคมที่มีความเป็นเมืองและเป็นสากลมากขึ้น สังคมที่ การคอร์รัปชันกระทำได้อย่างขึ้น สังคมที่ตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น สังคมที่ให้ความสำคัญด้าน สิ่งแวดล้อมมากขึ้น สังคมที่มุ่งการเรียนรู้มากขึ้น

ค. ภาพอนาคตด้านการเมือง กล่าวคือ การเมืองไทยอยู่ใต้อิทธิพลการจัดระเบียบโลก ใหม่ด้านการค้า การเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูงขึ้น การเมืองที่โปร่งใสมากขึ้น

3) ภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในสองทศวรรษหน้าประกอบด้วย

ก. สังคมที่มีประสิทธิภาพ ในที่นี้หมายถึงสังคมที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดได้จากสิ่ง ที่มีอยู่ในสังคม ทั้งจากคน ระบบ และสภาพแวดล้อม โดยให้มีการสูญเสียทรัพยากรในระบบให้น้อย ที่สุด โดยสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือคนในสังคมที่มีประสิทธิภาพ และระบบในสังคมที่มีประสิทธิภาพ

ข. สังคมที่มีความรู้เป็นฐานมีปัญญาเป็นแกนการพัฒนา

ค. สังคมที่มีเอกภาพในความหลากหลาย

ง. สังคมที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

จ. สังคมที่ภูมิใจในความเป็นไทย

ฉ. สังคมที่เน้นชุมชนวิถี

ช. สังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม

4) คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์สรุปได้ดังนี้

ก. มิติด้านร่างกาย คือผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีการพัฒนาในด้านร่างกาย และสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย

ข. มิติด้านจิตใจคือผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี

ค. มิติด้านความรู้ คือผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรอบรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการและเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกลโดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้

ง. มิติด้านทักษะความสามารถ คือผู้ที่มีทักษะในด้านการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะ ภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะและทักษะการจัดการที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียนและลักษณะกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สรุปได้ดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543)

ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์

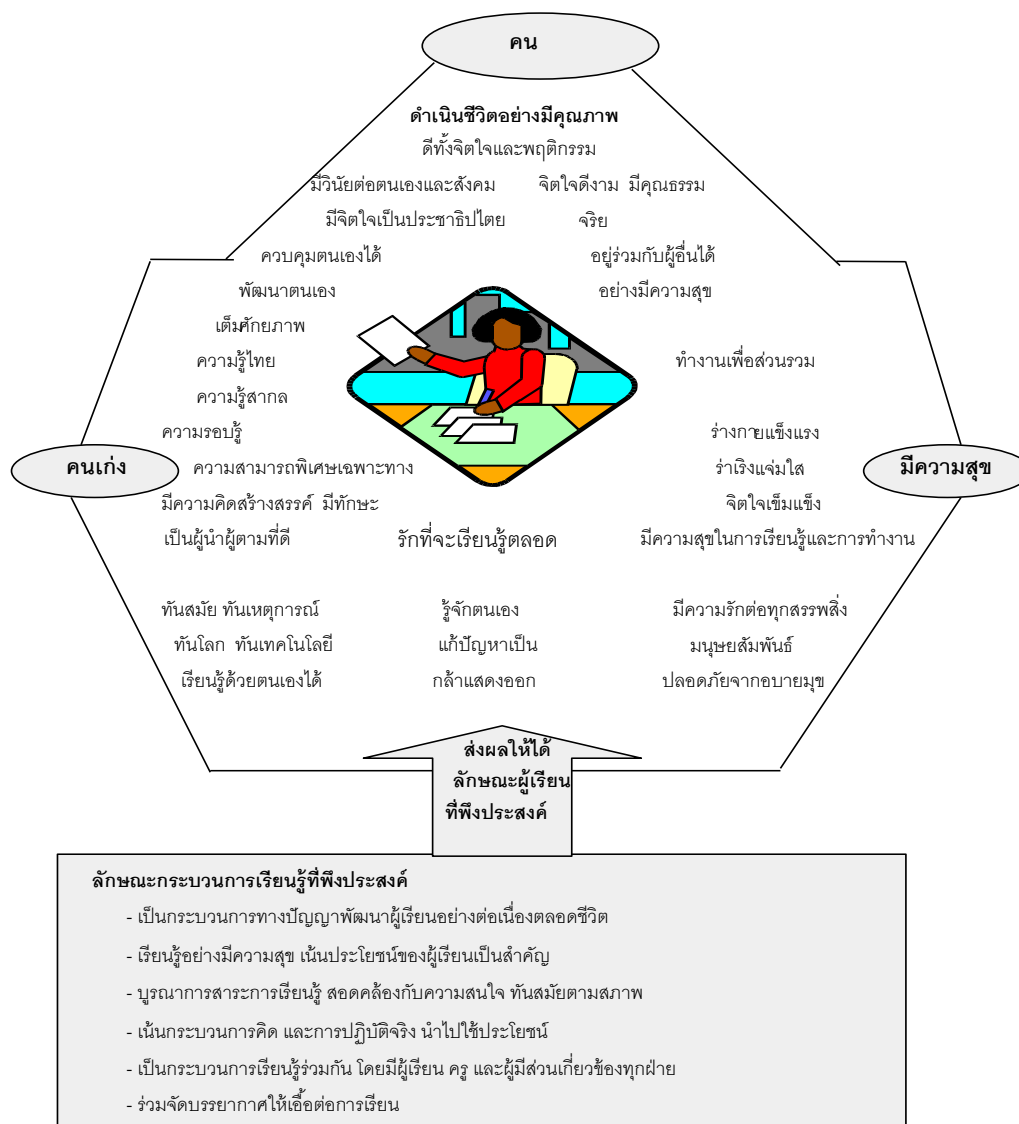
ผู้เรียนที่พึงประสงค์คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

คนดี คือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใต้ที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

คนเก่ง คือคนที่มีสมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลป ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคมและประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

ซึ่งสรุปได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

๒.๖ แผนภาพกระบวนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

กระบวนการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน

สถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน โดยจัดสรรเวลาและส่งเสริมให้จัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งภายในสถานศึกษาและในท้องถิ่นหรือสังคม ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ พัฒนาความรู้ความสามารถของตนและปรับประยุกต์สู่ชีวิตจริง อีกทั้งสถานศึกษาควรจะต้องเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นเข้าสู่ชั้นเรียน ขยายให้กว้างขวางเป็นระดับสถานศึกษาสู่ชุมชนและสังคม โดยสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารกิจกรรมภายในชั้นเรียนและในสถานศึกษา เช่น จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำโครงการ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและประเมินคุณธรรมของผู้เรียน

บทบาทครู

ครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนทำกิจกรรม โครงการหรือโครงการต่างๆ ทั้งในระดับกลุ่มสาระ ภายในห้องเรียนหรือในระดับสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมในด้านการพัฒนาตน การพัฒนาการทำงานและการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยแนะนำแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เป็นบุคคล องค์กร หน่วยงานและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามครูพึงแจ้งให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมร่องรอยหรือหลักฐานการทำกิจกรรม โครงการหรือโครงการต่าง ๆ จัดทำเป็นแฟ้มสะสมงานและเขียนวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงตนเองและการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

บทบาทของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรสนับสนุนช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียนในความปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำดีและยังเป็นโอกาสให้ผู้ปกครองรับรู้พฤติกรรมในการทำกิจกรรมของผู้เรียน ขณะเดียวกันก็สามารถทำบทบาทเป็นผู้ประเมินการทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วย เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายและเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณธรรมที่สำคัญที่สุด เป็นผู้มีส่วนร่วมในการปลูกฝัง ส่งเสริมคุณธรรมโดยตรง นอกจากนี้ผู้ปกครองยังอาจให้ผู้เรียนได้ไปร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมที่ผู้ปกครองทำอยู่ได้อีกด้วย

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาคุณธรรม โดยอาจเริ่มต้นจากการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไปสู่การเป็นผู้นำการจัดกิจกรรมหรือสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เมื่อสิ้นปีการศึกษาแต่ละชั้นปี ผู้เรียนควรคัดเลือก งานเด่นที่ได้ปฏิบัติในรอบปีนั้นๆ จำนวนไม่เกิน 3 ผลงาน

นอกจากนั้น สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กล่าวถึงการนำแนวทางทางการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การปฏิบัติดังนี้

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษา เมื่อสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว ครูที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนควรจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นิยามตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้และเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดนั้นครอบคลุมและสอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติของวิชา งาน กิจกรรมที่รับผิดชอบหรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนว่าจะดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีใดดังต่อไปนี้

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันของ

สถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนก่อนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 สร้างหรือเลือกเครื่องมือที่เหมาะสม/สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เลือก
ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้และประเมินเป็นระยะ ๆ
ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ให้ปรับปรุงพัฒนาแล้วประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ขั้นตอนที่ 7 รายงานผลการพัฒนาต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่าในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามแนวทางการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การปฏิบัติของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจนคือ ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียง โดย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กำหนดนิยาม ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้

อยู่อย่างพอเพียง

นิยาม

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียงคือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผน ป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวชี้วัด

- 1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม
- 2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม	1.1) ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คัดค้านและเก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสม 1.2) ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คัดค้านและเก็บรักษาดูแลอย่างดี 1.3) ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล 1.4) ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด
2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	2.1) วางแผนการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร 2.2) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จะเห็นว่าการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการดำเนินการตามแนวทางการวัดประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่การปฏิบัติของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

2.6 รูปแบบการประเมิน

2.6.1 ความหมายของรูปแบบการประเมิน

สมคิด พรหมจ้อย (2552) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมิน ว่าเกิดขึ้นเนื่องจากความพยายามของนักประเมิน ที่มุ่งนำเสนอแนวทางในการประเมินโครงการและได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินดังนี้

รูปแบบการประเมิน คือ กรอบความคิด หรือแบบแผนในการประเมิน ที่แสดงให้เห็นถึงรายการที่ควรประเมิน หรือกระบวนการของการประเมิน ในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น เราควรพิจารณาประเมินในเรื่องใดบ้าง (What) ในขณะเดียวกัน บางรูปแบบอาจจะมีการเสนอด้วยว่า ในการประเมินแต่ละรายการแต่ละเรื่อง ควรพิจารณาหรือตรวจสอบ อย่างไร ซึ่งมีลักษณะการเสนอแนะ วิธีการ (How)

รูปแบบการประเมินส่วนใหญ่เริ่มต้นหรือเกิดขึ้นในชั้นเรียน กล่าวคือเสนอรูปแบบการประเมินเพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นสำคัญ และต่อมา มีการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเหล่านั้น เพื่อประเมินงาน / โครงการ / ในวงกว้างมากขึ้น

2.6.2 ประโยชน์ของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินมีประโยชน์สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ช่วยให้เห็นแนวทาง หรือ กรอบความคิดในการประเมิน การเรียนรู้เรื่องรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย จะทำให้เกิดประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการประเมินได้เหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน

2) ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินมีความคมชัดและครอบคลุม เนื่องจากรูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบ มีกรอบความคิดเชิงเหตุผล

ดังนั้นการเลือกใช้ หรือประยุกต์ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้สอดคล้องกับรูปแบบนั้นได้

3) ช่วยในการกำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญ ในการประเมินได้อย่างชัดเจน

4) ทำให้ผลงานการประเมินมีความเป็นระบบ ครอบคลุม เป็นที่ยอมรับและสื่อความหมายได้ชัดเจน

2.6.3 ประเภทของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญแสดงให้เห็นกระบวนการหรือรายการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งมีนักวิชาการทางด้านการประเมิน ได้เสนอกรอบแนวคิดให้นักประเมินเลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบการประเมินโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดหมายเป็นหลักโดยดูว่าผลจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1943) ครอนบาค (Cronbach, 1973) และเคิร์กแพตริก (Kirkpatrick)

2) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgemental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ สำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ได้แก่รูปแบบการประเมินของสแตค (Stacke, 1967) สคริฟเวน (Scriven, 1967) และ โพรวัส (Provus, 1971)

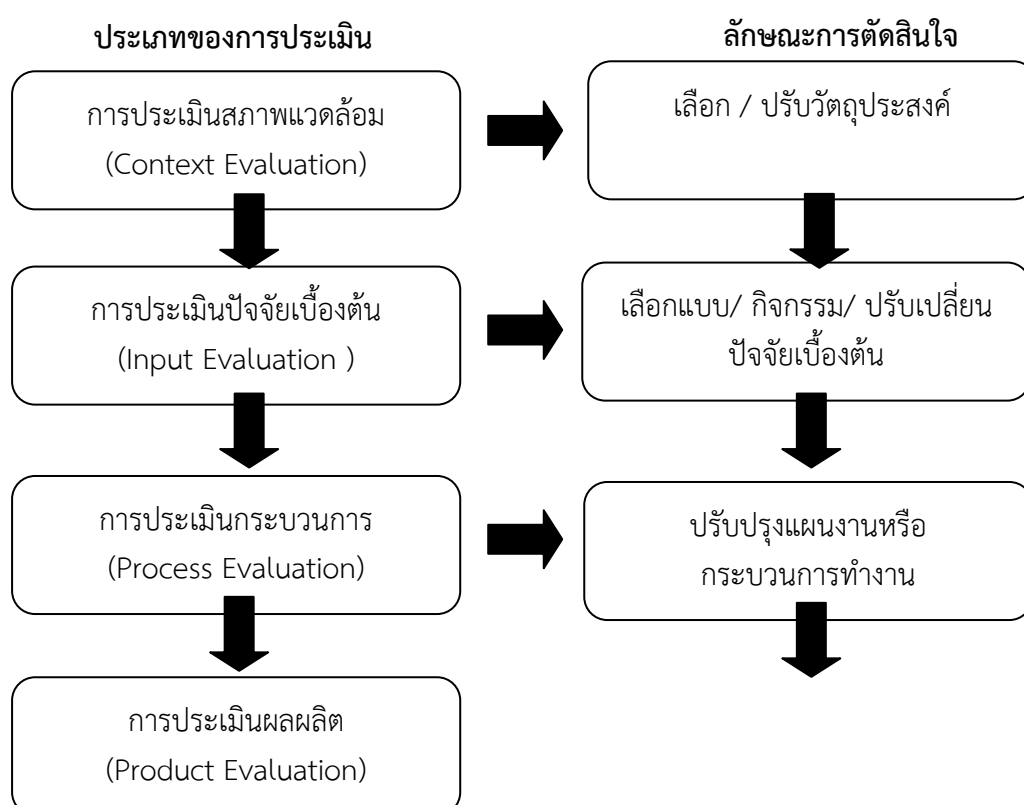
3) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision - Oriented Evaluation Model) รูปแบบการประเมินที่มีจุดหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมิน ของเวลช์ (Welch, 1967) สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam: CIPP, 1968) อัลคิน (Alkin, 1967)

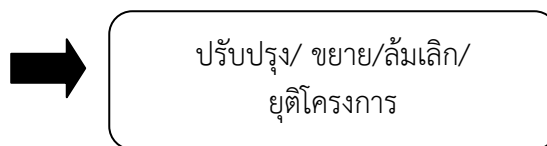
โดยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกรูปแบบการประเมินตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยมีรายละเอียดของรูปแบบดังนี้

2.6.4 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีมรู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อว่า รูปแบบซิป (CIPP Model) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า Context- Input- Process-Product Model หรือมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า The Phi Delta Kappa Committee Model (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ซึ่ง แดเนียล แอล สตรัฟเฟิลบีม และคณะ (Daneil L. Stufflebeam, 1971) แห่งมหาวิทยาลัย Ohio State University สหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน เรียกว่า ซิปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ เพื่อรวบรวมข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม สตรัฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ มุ่งประเมิน 4 ด้านคือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ประเภทการประเมินและลักษณะของการตัดสินใจ ตามกรอบความคิด ของรูปแบบการประเมินซิป แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิป
(สมคิด พรหมจ้อย, 2552)

แนวทางการประเมินในด้านต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามต่างๆ เช่น

- เป็นโครงการที่สนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่
- วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่
- เป็นโครงการที่เป็นไปได้แห่งของโอกาส ที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ หรือไม่

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่า เหมาะสมหรือไม่โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้มีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ เป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามที่สำคัญ เช่น

- ปัจจัยที่กำหนดไว้ในโครงการ มีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่
- กิจกรรม/ แบบ / ทางเลือกที่ได้เลือกสรรแล้ว ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความเป็นไปได้และเหมาะสมเพียงใด

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นกรรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย ซึ่งเป็นการตรวจสอบคำถามที่สำคัญเช่น

- การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด
- เกิดปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง
- มีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการรายงานที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการร่วมด้วย ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามที่สำคัญๆ เช่น

- เกิดผล/ ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่
- คุณภาพของผลลัพธ์เป็นอย่างไร
- เกิดผลกระทบอื่นใดบ้างหรือไม่

ทักษ์สุตา ปานอุทัย และคณะ (2548) ได้กล่าวถึงการประเมินแบบ CIPP ว่าเป็นรูปแบบการประเมินที่มีความครบถ้วนหรือมีความเบ็ดเสร็จในตัวเองสำหรับการทำงานการประเมินสักเรื่องหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการประเมินโครงการ บุคลากร ผลผลิต สถาบัน หรือระบบ Checklist นี้ถูกออกแบบตามโครงสร้างของ CIPP Model และเน้นที่การประเมินโครงการเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องผลกระทบในระยะยาวหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Checklist นี้ถูกนำไปใช้ โดย Western Michigan University Evaluation Center ในการประเมินโครงการระยะยาว (ค.ศ.1994-2002) ที่มีชื่อว่า Ke Aka Ho'ona ซึ่งเป็นโครงการ Self + help housing และ Community Development ของ Consuelo foundation's value-based อันเป็นโครงการที่ให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีรายได้น้อยในฮาวาย นอกจากนี้ยังถูกนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอในการประเมินสาขาต่างๆ ของ Evaluation Center เช่น การประเมินการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การศึกษาในชนบท การวิจัยทางการศึกษา การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตรวจสอบระบบการศึกษาของรัฐ การพัฒนาโรงเรียน การปรับเปลี่ยนงาน การฝึกอบรมและพัฒนาตนเอง การปรับปรุงงานสวัสดิการสังคมงานบริการขององค์กรที่ไม่หวังผลกำไร (NGO) งานให้บริการชุมชนต่างๆ และงานด้านเทคโนโลยี

อักษร CIPP บอกสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินรูปแบบนี้คือ การประเมินบริบท (Context) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการ (Process) และการประเมินผลผลิต (Product) คำถามที่มีควมคลุมเครือกับการประเมินทั้ง 4 ประเภทย่อยนี้คือ อะไรบ้างที่ต้องทำให้สำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ เรากำลังทำมันอยู่รึเปล่า และ มันเสร็จเรียบร้อยแล้วรึเปล่า

คำถามที่ว่า มันสำเร็จเรียบร้อยแล้วรึเปล่า หรือ การประเมินผลผลิต ได้ถูกแบ่งย่อยออกเป็นผลกระทบ (Impact) และประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการขยายผล (Transportability) ซึ่งเป็นที่มาของคำถามการประเมินที่ว่า เราเข้าถึงตัวคุณประโยชน์ที่แท้จริงแล้วหรือยัง เราเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงแล้ว ตัวคุณประโยชน์ที่ได้มามีความยั่งยืนมากแค่ไหน และกระบวนการต่าง ๆ สามารถนำไปใช้กับโครงการหรือสถานการณ์อื่นได้บ้างหรือไม่

Checklist นี้ได้รับการออกแบบเพื่อช่วยนักประเมินในการประเมินโครงการที่มีเป้าหมายเกี่ยวเนื่องกันในระยะยาวนาน หน้าที่หลักอย่างแรกของ Checklist คือช่วยในการทำรายงานการประเมินได้ถูกเวลา ซึ่งมีประโยชน์มากต่อการวางแผน ดำเนินกิจกรรม วางระบบ และ/หรือ กระจายงานไปยังกลุ่มเป้าหมาย (targeted beneficiaries) หน้าที่หลักอีกอย่างหนึ่งคือพิจารณาและประเมินความเป็นมาของโครงการและทำรายงานประเมินสรุปผลในด้านข้อดี คุณค่า นัยสำคัญ และข้อเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้รับ

Checklist ประกอบด้วยการประเมิน 10 ส่วนด้วยกันคือ ข้อสัญญา (contractual agreements) บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน การถ่ายโอน การประเมินอภิมาน และการเขียนรายงานสังเคราะห์ (Final synthesis) ในส่วนข้อสัญญาในการประเมินมักจะทำตั้งแต่ตอนเริ่มต้น นอกนั้นจะทำตามความต้องการเฉพาะของแต่ละโครงการ ส่วนประเมินอภิมานจะเกิดขึ้นตลอดในกระบวนการประเมิน และในส่วนสุดท้ายของ Checklist จะให้เห็นข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมในการทำรายงานการประเมินสรุปที่มีเค้าร่างมาจากรายงานการประเมินความก้าวหน้าที่ถูกนำขึ้นมาโดยตลอด

ความคิดรวบยอดการประเมินที่เน้นเป็นหนักหนาใน CIPP Model และ Checklist คือ การประเมินความประมวและแสดงให้เห็นข้อดีคุณค่า ความซื่อตรง (probity) นัยสำคัญและข้อ เรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้จะต้องตรงกับมาตรฐานการประเมินทั้ง 4 ด้านของ คณะกรรมการร่วม (Joint Committee, 1994) อันได้แก่ มาตรฐานการใช้ประโยชน์ มาตรฐาน ความเป็นไปได้ เพื่อพัฒนา มิใช่เพื่อพิสูจน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อตกลงเบื้องต้น (Contractual Agreements)

การประเมินโครงการโดยใช้ CIPP ควรมีการตกลงเบื้องต้นกับผู้มาขอรับการประเมิน และนี่เป็นสิ่งที่จำเป็นทั้งหมดในการประเมิน

กิจกรรมของผู้ประเมิน

- สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับงานการประเมิน
- มีข้อตกลงที่แน่นอนเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้บรรลุผล
- อธิบายให้ผู้ขอข้อมูลรับการประเมินเข้าใจลักษณะทั่วไปของการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะทำให้การประเมินสมบูรณ์
- อธิบาย ธรรมชาติ เนื้อหาทั่วไปและเอกสารที่ต้องใช้ สำหรับการสรุปรายงานการประเมิน
- อธิบาย ธรรมชาติ เนื้อหาทั่วไป และช่วงเวลาของการประเมินระหว่างการทำนโครงการและรายงานผลแต่ละช่วง
- ทำความตกลงที่ป้องกันความซื่อสัตย์ในกระบวนการประเมิน
- อธิบายถึงความต้องการ ช่องทางในการสื่อสาร และช่วยเหลือที่ต้องการจากผู้ขอรับการประเมินและมีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ
- ทำความตกลงในเรื่องระยะเวลาในการประเมินและผู้รับผิดชอบถ้าเกินกำหนดเวลา
- ทำความตกลงเรื่องงบประมาณในการประเมิน การจ่ายเงินและเวลาในการจ่ายเงิน
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดในการตรวจสอบ ควบคุม แก้ไข และ/หรือยกเลิกการประเมิน

กิจกรรมของผู้ขอรับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง

- ทำความเข้าใจกับผู้ประเมินว่า ประเมินอะไร เพื่อมุ่งหมายใด และอะไรคือตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม และเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง
- ทำความเข้าใจกับผู้ประเมินเกี่ยวกับข้อมูลที่จำเป็นในการประเมินและผู้ขอรับการประเมินจะอำนวยความสะดวกได้อย่างไรบ้างจากข้อมูลที่มีอยู่
- บรรลุข้อตกลงกับผู้ประเมิน ในเรื่องที่จะวิเคราะห์จัดลำดับกลุ่มคำถามที่สำคัญที่สุดของผู้ขอรับการประเมิน
- สร้างความมั่นใจว่ารายงานผลขั้นสุดท้ายจะตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- สร้างความมั่นใจว่าแผนการรายงานการประเมินและรายละเอียดของหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นไปตามความต้องการของโครงการ
- สร้างความมั่นใจ ว่ากระบวนการรายงานจะถูกต้องตามกฎหมาย การเมือง และศีลธรรม
- สร้างความมั่นใจว่าแผนการประเมินสอดคล้องกับระบบระเบียบขององค์กร
- สร้างความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการประเมิน บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มผู้ขอรับการประเมิน

- สร้างความมั่นใจว่า งบประมาณที่ตกลงกันจะโปร่งใส และเหมาะสมกับลักษณะงานส่วนต่างๆ นำไปสู่ผลสำเร็จของการประเมิน
- สร้างความมั่นใจว่าการประเมินจะมีส่วนตรวจสอบตามกำหนดเวลา เป็นไปตามความต้องการและเหมาะสม การแก้ไขเปลี่ยนแปลงและการสรุปส่งท้าย

2. การประเมินบริบท (Context evaluation)

การประเมินบริบทจะทำการประเมินความต้องการ ทรัพยากร และปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม

กิจกรรมของผู้ประเมิน

- รวบรวมและประเมินข้อมูลเบื้องต้นโดยเฉพาะกลุ่มความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์และทรัพยากร
- สัมภาษณ์หัวหน้าโครงการเพื่อตรวจสอบและอภิปรายความคิดเห็นของเขาเกี่ยวกับความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์และศึกษาปัญหาต่างๆ ที่โครงการให้มีการแก้ไข
- สัมภาษณ์มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นเพื่อศึกษาความต้องการ และสิ่งที่มีคุณค่าของผู้ได้รับประโยชน์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และความเป็นไปได้ของปัญหาโครงการ
- ประเมินเป้าหมายของโครงการตามความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์และความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากร
- จัดการให้ผู้ประเมินทำการตรวจสอบ บันทึกข้อมูลสภาพแวดล้อมของโครงการรวมไปถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ทรัพยากร ความต้องการ ปัญหาและความเคลื่อนไหวทางการเมือง
- ร้องขอให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติงานตามปกติเมื่อผู้เข้าไปเก็บข้อมูลกับผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการและสภาพแวดล้อม
- เตรียมและส่งร่างรายงานการประเมินบริบทในช่วงเวลาที่เหมาะสมให้กับผู้ขอรับการประเมินและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งครอบคลุมในเรื่องความก้าวหน้าของโครงการ ทรัพยากรและปัญหา รวมถึงการประเมินเป้าหมายของโครงการ จัดลำดับความสำคัญ
- อภิปรายสิ่งที่พบในการประเมินบริบทในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังผลสะท้อนกลับ นำเสนอสิ่งที่พบระหว่างการประเมินให้ผู้มาขอรับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง
- รายงานการประเมินบริบทขั้นสุดท้ายและเตรียมหาผู้ช่วยเหลือให้กับผู้ขอรับการประเมินและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ตกลงกัน

กิจกรรมของผู้ขอรับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง

- ใช้สิ่งที่ค้นพบในการประเมินบริบทในการเลือก และ/หรืออธิบายความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์
- ใช้สิ่งที่ค้นพบในการประเมินบริบทในการทบทวนและปรับปรุงเป้าหมายของโครงการให้เหมาะสม เพื่อสร้างความมั่นใจว่า เป้าหมายและความเหมาะสมกับความต้องการ

- ใช้สิ่งที่ค้นพบในการประเมินบริบทในการรับรองว่า โครงการจะให้ประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มชุมชนหรือหน่วยงาน และคุณค่าอื่นๆ
- ใช้สิ่งที่ค้นพบในการประเมินบริบทโดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อประเมินประสิทธิภาพของโครงการ และสิ่งที่สำคัญในการประเมินความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์

3. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

การประเมินปัจจัยนำเข้าทำการประเมินแนวทางการดำเนินการ แผนงาน และงบประมาณตามวิธีการที่เลือกปฏิบัติ

กิจกรรมของผู้ประเมิน

- สำรวจและจำแนกสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของโครงการ แบบจำลองความมุ่งหมายของโครงการ
- ประเมินแนวทางการดำเนินการโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของการประเมินและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ
- ประเมินงบประมาณของโครงการเรื่องความพอเพียงต่อการปฏิบัติงาน
- ประเมินแนวทางการดำเนินการที่เกี่ยวกับการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารการพัฒนาที่ผ่านมา
- ประเมินความถูกต้องของแนวทางการดำเนินการเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินการที่พบในโครงการที่คล้ายคลึงกัน
- ประเมินแผนงานและรายละเอียดในเรื่อง ความพอเพียง ความเป็นไปได้และการเมืองในการทำงาน
- รวบรวมร่างรายงานการประเมินปัจจัยนำเข้าและส่งให้กับผู้รับการประเมิน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามที่ตกลงกันไว้
- อภิปรายสิ่งที่ค้นพบในการประเมินปัจจัยนำเข้าในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังผลสะท้อนกลับ
- รายงานการประเมินปัจจัยขั้นสุดท้ายและเตรียมหาผู้ช่วยเหลือให้กับผู้ขอรับการประเมิน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

กิจกรรมของผู้ขอรับการประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ใช้สิ่งที่ค้นพบจากการประเมินปัจจัยนำเข้าเพื่อวางแผนแนวทางการดำเนินการโครงการให้เป็นไปตามความจริง ประหยัด สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองและเทคโนโลยีป้องกันความล้มเหลวของโครงการ
- ใช้สิ่งที่ค้นพบจากการประเมินปัจจัยนำเข้าในการรับรองความเป็นไปได้แนวทางการดำเนินการนำไปสู่การประเมินความต้องการตามจุดมุ่งหมายของผู้ได้รับประโยชน์
- ใช้สิ่งที่ค้นพบจากการประเมินปัจจัยนำเข้าเพื่อสนับสนุนการขอทุนสำหรับแผนงานโครงการ

- ใช้สิ่งที่ค้นพบจากการประเมินปัจจัยนำเข้าในการอบรมผู้ขอรับการประเมิน เพื่อที่จะให้ความร่วมมือในการประเมิน
- ใช้สิ่งที่ค้นพบจากการประเมินปัจจัยนำเข้าในรายงานจุดมุ่งหมายซึ่งรับผิดชอบหลักการ เหตุผลเพื่อเลือกแนวทางการดำเนินการโครงการและแผนปฏิบัติงาน

4. การประเมินกระบวนการการดำเนินงาน (Process Evaluation)

การประเมินกระบวนการการดำเนินงาน เอกสาร และกิจกรรมการประเมินโครงการ

กิจกรรมผู้ประเมิน

- ดำเนินการจัดตั้งทีมการประเมิน เพื่อสังเกต และศึกษาข้อมูลรวมทั้งการรายงานผล ความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ
- ร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการในการเก็บข้อมูล/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโครงการ ปัญหา ความคุ้มค่า และการจัดสรร
- สัมภาษณ์ผู้นำโครงการ ผู้รับประโยชน์ และเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อประเมิน ความก้าวหน้าของโครงการ
- ปรับปรุงโครงการร่างล่าสุดของโครงการ
- เขียนรายงานฉบับร่างโครงการกำลังดำเนินการประเมินกระบวนการดำเนินงานที่พบเจอ โดยรายงานฉบับร่างแก่ผู้ขอรับการประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- นำเสนอและอภิปรายสิ่งที่พบในการประเมินกระบวนการดำเนินงานในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังผลสะท้อนกลับ นำเสนอสิ่งที่พบระหว่างการประเมินให้ผู้มาขอรับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง
- รายงานการประเมินกระบวนการดำเนินงานขั้นสุดท้ายของกระบวนการ(รวมเข้าเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์) และเตรียมหาผู้ช่วยเหลือให้กับผู้เข้ารับการประเมินและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ตกลงกัน

กิจกรรมของผู้ขอรับการประเมิน/ผู้เกี่ยวข้องด้าน การจัดการและการใช้เอกสาร

- ใช้ผลการประเมินกระบวนการการดำเนินงานเพื่อควบคุมและทำให้เจ้าหน้าที่โครงการดำเนินกิจกรรมอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ใช้ผลการประเมินกระบวนการการดำเนินงานเพื่อทำให้การออกแบบโครงการแข็งแกร่งขึ้น
- ใช้ผลการประเมินกระบวนการการดำเนินงานต่อการดูแลข้อมูลความก้าวหน้าของโครงการ
- ใช้ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานเพื่อช่วยดูแลข้อมูลต่อความคุ้มค่าโครงการ
- ใช้ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานเพื่อรายงานความก้าวหน้าของโครงการ และนโยบายต่อความสนับสนุนโครงการ สมาชิก ผู้ดำเนินงานและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

5. การประเมินผลกระทบ (Impact evaluation)

การประเมินผลกระทบของการประเมินโครงการต่อผู้มีส่วนร่วม

กิจกรรมผู้ประเมิน

- ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มรับผิดชอบของโครงการ ผู้ให้คำปรึกษา หรือสมาชิกทีมการประเมินต่อการดูแลข้อมูล เพื่อบันทึกการทำงาน และการบริการโครงการตามที่ได้รับ การประเมิน
- การตัดสินใจขอบเขตและการดำเนินการต่อกลุ่มประเมินและบริบท
- สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ดังเช่นโรงเรียน ผู้ว่าจ้าง ผู้นำชุมชนและผู้ตัดสินใจ ตำรวจ พระ เจ้าหน้าที่โครงการ คนในสังคม และผู้ปกครอง เพื่อทราบถึงความพึงพอใจของ การดำเนินโครงการ
- นำข้อมูลข่าวสารมาประกอบในการตัดสินใจของนักประเมินในการปรับปรุงโครงสร้าง ของโครงการในบางครั้ง
- ตัดสินใจขอบเขตของโครงการว่าอะไรไม่เหมาะกับกลุ่มผู้รับประโยชน์
- ประเมินขอบเขตต่อการให้บริการของโครงการซึ่งอาจจะไม่มีที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ ตรงกับกลุ่มที่ตั้งเป้าหมายไว้
- รายงานการประเมินด้านผลกระทบฉบับร่าง (รวมเข้าเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์) แก่ ผู้ขอรับการประเมินและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- อภิปรายผลการประเมินด้านผลกระทบแก่ที่ประชุมในเรื่องที่ได้มีการประเมินไปในการ ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังผลสะท้อนกลับ
- รายงานการประเมินด้านผลกระทบในขั้นสุดท้าย และเตรียมหาผู้ช่วยเหลือให้กับผู้ ขอรับการประเมินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ตกลงกัน

กิจกรรมของผู้ขอรับการประเมิน/ ผู้เกี่ยวข้องด้านการควบคุมและนำไปใช้

- ใช้การประเมินผลกระทบเพื่อรับประกันว่าโครงการจะสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายของ โครงการไว้
- ใช้การประเมินผลกระทบเพื่อรับประกันว่าโครงการที่ทำความเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสม
- ใช้การประเมินผลกระทบเพื่อตัดสินใจขอบเขตของโครงการว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อ ชุมชน
- ใช้การประเมินผลกระทบด้านวัตถุประสงค์ความรับผิดชอบเกี่ยวกับความสำเร็จของ โครงการตามเจตนา

6. การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation)

การประเมินประสิทธิผลโครงการเป็นการประเมินคุณภาพและผลลัพธ์โครงการ

กิจกรรมของผู้ประเมิน

- สัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ที่รับผลประโยชน์ หัวหน้าโครงการ ทีมงาน และกลุ่มอื่นๆ เพื่ออภิปรายผลการประเมินทั้งในด้านบวกและด้านลบ
- ดำเนินการศึกษาข้อมูลในเชิงลึก ในเรื่องของผู้รับประโยชน์
- มีทีมประเมินและทีมงานโครงการ เพื่อจัดหาเอกสารที่ต้องการ วิเคราะห์และยืนยัน ขอบเขต ความสำคัญ คุณภาพ และสิ่งที่ปรากฏ ประสิทธิภาพของโครงการ และของ ผู้ได้รับประโยชน์

- มีทีมงานเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารผลกระทบโครงการที่มีต่อชุมชน
- มีผู้ประเมิน goal – free เพื่อยืนยันว่าโครงการทำอะไร และเพื่อวินิจฉัยขอบเขตผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ
- รวบรวมข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏ งบประมาณค่าใช้จ่าย และความสำเร็จของโครงการ ที่ดำเนินการคล้ายๆ กันในพื้นที่อื่นๆ มาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์โครงการ
- รวบรวมผลกระทบจากการประเมิน นำเสนอต่อลูกค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- อภิปรายผลกระทบการประเมิน ในการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ
- จัดทำรายงานผลกระทบฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- ร่วมดำเนินการผลการประเมินที่พบในโครงการ และประมาณการในรายงานการประเมินฉบับสุดท้าย

กิจกรรมของผู้รับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง: กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ

- เพื่อวัดผลด้านบวกและด้านลบของโครงการ
- เพื่อวัดผลด้านบวกและด้านลบ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม
- เพื่อแยกแยะความสำคัญและตัดสินผลประสิทธิผลผลกระทบที่สำคัญในแต่ละด้าน
- เพื่อศึกษาแผนของโครงการและกิจกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลง
- เพื่อจัดเตรียมและรายงานโครงการในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
- เพื่อจัดทำการประเมินขั้นพื้นฐานในด้านความสำเร็จของโครงการ
- เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างจากโครงการอื่นๆ

7. การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation)

การประเมินความยั่งยืนเป็นประเมินผลการดำเนินการในการสนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จและดำเนินการต่อไป

กิจกรรมผู้ประเมิน

- สัมภาษณ์ผู้นำโครงการและทีม เพื่อวินิจฉัยตัดสินว่าอะไรคือความสำเร็จของโครงการ
- สัมภาษณ์ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ เพื่อวินิจฉัยตัดสินว่าอะไรคือความสำเร็จของโครงการ
- ทบทวนข้อมูลการประเมินจากผลกระทบโครงการ ค่าใช้จ่ายในโครงการ และความต้องการของผู้รับประโยชน์ เพื่อตัดสินความสำเร็จของโครงการ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการต่อไปได้
- สัมภาษณ์ผู้ได้รับประโยชน์ เพื่อวินิจฉัยความเข้าใจและประเมินการเตรียมการของโครงการที่ดำเนินการต่อไปได้
- รวบรวมและทดสอบแผนงาน งบประมาณ ความคิดเห็นของทีมงาน และข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เพื่อวัดความยั่งยืนของโครงการ
- การประเมินโครงการเป็นระยะ และต่อเนื่อง
- รวบรวมและรายงานความยั่งยืนที่พบในการประเมิน และรายงานความก้าวหน้าของโครงการ

- การอภิปรายผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการรวบรวมความต้องการในการศึกษาและประเมินผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว

- จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อกลุ่มลูกค้าและผู้มีส่วนร่วม

กิจกรรมของผู้รับการประเมินและผู้เกี่ยวข้อง : กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ

- เพื่ออธิบายทีมงาน และผู้รับประโยชน์ภายใต้ความต่อเนื่องของโครงการ
- เพื่ออธิบายถึงความจำเป็น และความต้องการอย่างต่อเนื่องในการสนับสนุนการให้บริการ
- เพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนการ สำหรับกิจกรรมที่ดำเนินการต่อเนื่อง
- เพื่อช่วยตัดสินใจ ในการกำหนดผู้มีอำนาจและผู้รับผิดชอบในการจัดการดำเนินการต่อไปของโครงการ
- เพื่อวางแผนและงบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

9. การประเมินผลการประเมิน (Meta Evaluation)

กิจกรรมผู้ประเมิน

ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานการประเมินโครงการ

(1) มาตรฐานการใช้ประโยชน์ (utility standards) เป็นมาตรฐานจะให้ผู้ใช้ผลการประเมินได้รับประโยชน์สูงสุด เป็นการรายงานข้อมูลสารสนเทศที่มีความชัดเจน ทันสมัย ทันต่อเวลา ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย ดังนี้

- การระบุคนที่เกี่ยวข้อง
- ความน่าเชื่อถือของนักประเมิน
- ขอบเขตสารสนเทศและการคัดสรร
- การระบุคุณค่า
- ความชัดเจนของรายงานผลประเมิน
- การรายงานตรงตามเวลา และการเผยแพร่
- ผลกระทบจากการประเมิน

(2) มาตรฐานความเป็นไปได้ (feasibility standards) เน้นเจตนาที่จะรับประกันว่าการประเมินอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย ดังนี้

- กระบวนการสามารถปฏิบัติได้
- ความเป็นการเมือง
- ประสิทธิภาพของการลงทุน

(3) มาตรฐานความเหมาะสม (Propriety standards) เน้นเจตนาที่จะรับประกันว่าการประเมินได้ดำเนินการเป็นไปตามกรอบของความหมาย และจรรยาบรรณ ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย ดังนี้

- ชี้นำการบริการ
- การตกลงอย่างเป็นทางการ
- การยอมรับสิทธิมนุษยชน
- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

- ประเมินอย่างครอบคลุมและยุติธรรม
- เปิดเผยข้อค้นพบ
- ความขัดแย้งในผลประโยชน์
- ความรับผิดชอบด้านการเงิน

(4) มาตรฐานความถูกต้อง (accuracy standards) เน้นเจตนาที่ให้เกิดความมั่นใจว่าการประเมินโครงการได้ข้อสรุป ข้อมูลข่าวสารเชิงเทคนิคที่เพียงพอในแต่ละประเด็นประกอบด้วย มาตรฐานย่อย ดังนี้

- การบันทึกรายละเอียดของโครงการ
- การวิเคราะห์บริบท
- อธิบายเป้าหมายและกระบวนการ
- ความเหมาะสมของแหล่งข้อมูล
- ข้อมูลมีความเที่ยงตรง
- ข้อมูลมีความเป็นระบบ
- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
- การสรุปข้อค้นพบอย่างสมเหตุสมผล
- การรายงานผลอย่างยุติธรรม
- การประเมินโครงการประเมิน

ดำเนินการตรวจสอบกระบวนการพิจารณาผลการดำเนินการประเมินในแต่ละขั้นตอน

- (1) การวางแผน
- (2) กระบวนการ ดำเนินงาน
- (3) การรายงาน
- (4) การดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานจากกระบวนการประเมินและ

ข้อสรุป

- (5) การชี้แนะผลการประเมินโครงการ
- (6) การนำผลการประเมินในแต่ละขั้นตอนมาปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะๆ

การสรุปผลการประเมิน ประกอบด้วย

- (1) ขอบเขตการประเมิน
- (2) ข้อค้นพบ
- (3) ข้อตกลงของการประเมิน
- (4) ภาคผนวก

กิจกรรมของผู้รับการประเมิน/ การตัดสินผลการประเมิน

ตรวจสอบมาตรฐานการประเมินในแต่ละมาตรฐาน ดังนี้

- (1) มาตรฐานการใช้ประโยชน์ (utility standards)

- การระบุบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ความน่าเชื่อถือของนักประเมิน

- ขอบเขตสารสนเทศและการคัดสรร
 - การระบุคุณค่า
 - ความชัดเจนของรายงานผลประโยชน์
 - การรายงานตรงตามเวลา การเผยแพร่
 - ผลกระทบจากการประเมิน
- (2) มาตรฐานความเป็นไปได้ (feasibility standards)
- กระบวนการสามารถปฏิบัติได้
 - ความเป็นการเมือง
 - ประสิทธิภาพของการลงทุน
- (3) มาตรฐานความเหมาะสม (propriety standards)
- ชี้นำการบริการ
 - การตกลงอย่างเป็นทางการ
 - การยอมรับสิทธิมนุษยชน
 - ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - ประเมินอย่างครอบคลุมและยุติธรรม
 - เปิดเผยข้อค้นพบ
 - ความขัดแย้งในผลประโยชน์
 - ความรับผิดชอบด้านการเงิน
- (4) มาตรฐานความถูกต้อง (accuracy standards)
- การบันทึกรายละเอียดของโครงการ
 - การวิเคราะห์บริบท
 - อธิบายเป้าหมายและกระบวนการ
 - ความเหมาะสมและกระบวนการ
 - ความเหมาะสมของแหล่งข้อมูล
 - ข้อมูลมีความเที่ยงตรง
 - ข้อมูลมีความเป็นระบบ
 - การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
 - การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - การสรุปข้อค้นพบอย่างสมดุลสมผล
 - การรายงานผลอย่างยุติธรรม
 - กรประเมินโครงการประเมิน
 - พิจารณาผลการดำเนินการประเมินกับกระบวนการตัดสินใจที่เป็นอิสระต่อกัน
 - เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่เป็นไปตามมาตรฐานการประเมินและ/หรือตามเป้าหมายของโครงการ
 - มีข้อมูลอย่างอื่นที่เหมาะสมและถูกต้องมาสนับสนุนการประเมิน

- มีความเชื่อมั่นในคำถามแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการประเมินที่เป็นมาตรฐานที่กำหนด
- นำผลที่เกิดจากการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจและการประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนต่อไป
- นำผลที่เกิดจากการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจและการประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนต่อไป
- เอกสารหลักฐานประกอบการพิสูจน์ ขอบเขต มาตรฐานและความเกี่ยวข้องต่างๆ ที่ค้นพบอย่างมีนัยสำคัญ

10. การรายงานขั้นสุดท้าย (The final synthesis report)

เป็นการตอบคำถามของการดำเนินการประเมินโครงการ

- (1) อะไรคือการยอมรับความสำเร็จของการประเมิน
- (2) อะไรคือบทเรียนที่จะต้องเรียนรู้ในการประเมินโครงการ

กิจกรรมผู้ประเมิน

รายงานในสิ่งที่ค้นพบประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

- (1) ขั้นก่อนดำเนินการ
- (2) ขั้นดำเนินการ
- (3) ขั้นสรุปผลของการประเมินโครงการ

รายงานขั้นก่อนดำเนินการต้องรวบรวมข้อมูลดังนี้

- (1) ภูมิหลังของโครงการ
- (2) ปัญหาที่ทำให้เกิดการประเมิน
- (3) วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

รายงานขั้นตอนการดำเนินงาน

- (1) การออกแบบและแผนแบบประเมิน
- (2) การเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย วิธีการเก็บข้อมูล และเครื่องมือ การ

วิเคราะห์ ผลการประเมิน

รายงานขั้นการสรุปผลการประเมิน

- (1) ผลโดยตรงที่มีต่อบุคคล / กลุ่มบุคคล เป้าหมายของโครงการ
- (2) ผลกระทบของโครงการที่มีต่อองค์กร
- (3) ผลที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของโครงการ

การแสดงความคิดเห็นที่มีรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ประกอบด้วย การสรุปภาพรวม ส่วนประกอบการรายงาน

- (1) คำนำ
- (2) สารบัญ
- (3) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- (4) การวิจารณ์เฉพาะข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญ
- (5) เอกสารอ้างอิง
- (6) ภาคผนวก

กิจกรรมของผู้รับประเมินและผู้เกี่ยวข้อง : บทสรุป

- จัดลำดับความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน
- ความถูกต้องของรายละเอียดทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีการจัดเรียงลำดับ

ความสำคัญของเหตุการณ์

- ความถูกต้องของกระบวนการประเมิน
- ค้นหาความล้มเหลวของรายงานผลการประเมินโครงการในอนาคต
- การรายงานที่บ่งบอกถึงความเหมาะสมของโครงการ และผลกระทบที่เกิด

ขึ้นกับโครงการ

ดังนั้นคณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า รูปแบบ CIPP Model ของสตีฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจและช่องทางในการพัฒนา มีลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้าเพื่อชี้แนะ จุดควรพัฒนา จุดเด่น ผลการประเมินที่ได้จะช่วยในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมเสนอประสิทธิภาพ รวมทั้งรายละเอียดข้อมูลที่ได้รับจากการประเมิน จะเป็นสิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยดำเนินการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ ในด้านบริบทของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบายในการจัดกิจกรรมงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรม อาคารสถานที่แหล่งเรียนรู้ที่ใช้จัดกิจกรรม สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเหมาะกับการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน/ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เหมาะสมหรือไม่โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้มีส่วนช่วยให้บรรลุจุดหมายของการดำเนินการหรือไม่ ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความพร้อมของครู ความพร้อมของนักเรียนก่อนดำเนินการ การสนับสนุนจากผู้ปกครอง/ชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานด้วย ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการกิจกรรมเสริมในโรงเรียน การประเมินผลการจัดกิจกรรม การใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนากิจกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/ชุมชน

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการรายงานที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการร่วมด้วย ได้แก่ โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในโรงเรียนสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และ ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จึงได้ยึดรูปแบบการประเมินตามรูปแบบจำลองชิป เป็นรูปแบบหลักของการประเมิน และผสมผสานแนวคิดของรูปแบบการประเมินสนองความต้องการ และยึดจุดหมายเป็นหลัก เพื่อให้การประเมินเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จิราอำไพ แก้วฉวี (2554) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนสนามบิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

พบว่า โดยภาพรวมสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษามีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่า 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและครู มีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.60$) 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษา วิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.97$) 3) ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยประสานความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.13$) 4) ด้านการนิเทศและการประเมินผลการใช้หลักสูตรโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการระบบนิเทศภายในเพื่อติดตามผลการดำเนินงานการจัดทำแผนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการปฏิบัติในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.81$)

สุพรรณิการ์ จันทร์ชมภู (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้บูรณาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง เครื่องจักรสานบ้านปอแดง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) ผลการพัฒนาการเรียนรู้บูรณาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง เครื่องจักรสานบ้านปอแดง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้ (1) วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่จุดเน้นและตัวชี้วัดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) สังเคราะห์แผนผังหน่วยการเรียนรู้บูรณาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ออกแบบตารางการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (4) สังเคราะห์ตารางออกแบบแผนการเรียนรู้สู่แผนผังหน่วยการเรียนรู้บูรณาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (5) จัดทำตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้สู่คำอธิบายรายวิชา (6) จัดทำคำอธิบายรายวิชา (7) กำหนดหน่วยการเรียนรู้ย่อยและอัตราเวลาเรียน (8) กำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (9) กำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้บูรณาการตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง เครื่องจักรสานบ้านปอแดง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 78.57 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป

กิริติวัฒน์ อักเส (2543) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยชัน พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนห้วยชัน ซึ่งทางโรงเรียนได้ดำเนินการโครงการใหญ่ๆ 3 โครงการคือ (1)โครงการกิจกรรมสหกรณ์แบบครบวงจร

โครงการนี้จะเป็นแหล่งเงินทุนให้โครงการเกษตรเพียงพออยู่ คือ ทำการเกษตรและนำผลผลิตทางการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันและจำหน่ายเป็นรายได้ ผลการดำเนินการปีที่ผ่านมาได้กำไร (2) โครงการเกษตรพอเพียง ประกอบด้วยโครงการย่อย 8 โครงการ คือ โครงการเลี้ยงไข่ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โครงการเลี้ยงปลาในกระชังและบ่อดิน โครงการเลี้ยงกบในกระชัง โครงการเลี้ยงหอยขม โครงการหนูนริกกัสเซีย โครงการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และโครงการเพาะเห็ด ผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมาโครงการที่ได้กำไร คือ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โครงการเพาะเห็ด โครงการที่คาดว่าจะได้กำไร คือ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเลี้ยงปลาในกระชังและบ่อดิน โครงการที่ขาดทุน คือ โครงการเลี้ยงกบในกระชัง (3) โครงการอาหารกลางวันเต็มรูปแบบ โรงเรียนห้วยชันสามารถจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันครบตลอดปี 2) ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ คือ สภาพภูมิศาสตร์ของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็งเอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเอง กรรมการโรงเรียนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียน และในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนและประการสำคัญโรงเรียนบ้านห้วยชันได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน ทั้งด้านวิชาการและเงินทุน

จารุณี เทียมสองชั้น (2553) ได้ศึกษาผลการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมของ CARIN เรื่องทรัพยากรสัตว์ป่าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 74.45 ($\bar{X}=15$, $SD = 1.91$) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 75.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 73.33 ($\bar{X} = 22$, $SD = 2.33$) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 78.37 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 3) นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากร้อยละ 62.16 ระดับปานกลางร้อยละ 31.43 และระดับน้อยร้อยละ 5.41 4) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการทำโครงการ 61 คะแนน แสดงว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม 5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.74$)

ตะวันฉาย มาตย์นอก (2553) ได้ศึกษาผลการบูรณาการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม (STS) เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคิดเป็นร้อยละ 81.25 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 86.11 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 2) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 80.63 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 83.33 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 3) นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากและระดับปานกลางร้อยละ

ละ 72.22 และ 27.78 ตามลำดับ 4) นักเรียนมีความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ในระดับมากและในระดับปานกลางร้อยละ 66.67 และ 33.33 ตามลำดับ 5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม (STS) เรื่อง ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า นักเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยรวมของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.31$)

จิตารัตน์ อ่อนปลา (2553) ได้ศึกษาผลการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสำนึกของนักเรียนโรงเรียนสีหราชเดโชชัย พบว่า 1) หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนความรู้-ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องการปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 23.80 คิดเป็นร้อยละ 79.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.96 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 83.78 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 2) ก่อนเรียนนักเรียนมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.91 หลังเรียนนักเรียนมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับ “มาก” โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.65 ผลทดสอบค่า t-test แสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=11.51$) 3) ผลการปลูกต้นสักทองพบว่า หลังจากการปลูกไปประมาณ 7 เดือน มีสักทองเหลือรอดคิดเป็นร้อยละ 76.57 และมีส่วนสูงเฉลี่ย 74.86 4) การสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีจิตสำนึกเกิดความรักและผูกพันกับต้นไม้ที่ปลูก เห็นคุณค่าและความสำคัญของต้นไม้ที่ตนเองปลูก ครูผู้รับผิดชอบสอนโดยเน้นการสร้างความตระหนักให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการเป็นอย่างดีและผู้บริหารเห็นว่าควรสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างความรับผิดชอบให้นักเรียนมากขึ้น

พรณวดี พันธวงษา (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างเครือข่ายเยาวชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พบว่า 1) ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชนในจังหวัดขอนแก่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 89.79 คิดเป็นร้อยละ 74.8 แสดงว่ามีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 40.03 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 66.7 แสดงว่ามีการเข้าถึงอยู่ในระดับน้อย และพบว่าเยาวชนมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเยาวชนชายอย่างมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจ 2) ประสิทธิภาพของโปรแกรมกระบวนการกลุ่มต่อการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างเครือข่ายเยาวชน พบว่า (1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการประเมินโครงการที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายเยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม

สามารถสร้างเครือข่ายได้ 6 เครือข่าย เกิดโครงการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 6 โครงการ และผลประเมินโครงการมีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 81-85 คะแนน จัดอยู่ในเกณฑ์ดีมากทุกกลุ่ม

พรสกุล เขตจันทน์ (2553) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามี การปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความ คิดเห็นสอดคล้องกันโดยรวมแล้วสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ในทุกด้าน เรียงตาม ระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้าน การบริหารทั่วไปและด้านการบริหารงานบุคคล

ละออ ฝาน้อย (2553) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การ งานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสนามบิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมี ความสุข มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน การวัดประเมินผล ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.85 และมีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์คิด เป็นร้อยละ 93.75 การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าในภาพรวมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับการเห็นประโยชน์ และการศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการ เรียนรู้ในระดับมาก

คณิตตา เพชรรั้ว (2552) ได้ทำการศึกษาการสร้างชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพ 80.20/89.66 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.74 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.50 ขึ้นไป แสดง ว่าชุดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

พัชรินทร์ คงสุข (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับ ความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1) ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง สิ่งแวดล้อมกับ ความพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้การ งานอาชีพและเทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมกับความ พอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดผังมโนทัศน์ ออกแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นนำ (2) ขั้นการจัด กิจกรรม (3) ขั้นสรุปและ (4) ขั้นวัดและประเมินผล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิด จากการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า

นักเรียนจำนวนร้อยละ 94.44 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 84.63 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 80/75 ตามที่กำหนดไว้

เทวิล ศรีสองเมืองและวรรณิ แกมเกตุ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า 1) รูปแบบเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างของเครือข่าย วัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย กิจกรรมของเครือข่าย ผลลัพธ์ที่เกิดจากเครือข่าย และปัจจัยที่ส่งผลต่อเครือข่าย 2) องค์ประกอบของเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันทั้ง 6 ด้าน โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเกื้อหนุนกัน 3) รูปแบบเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

ธนธรรม มีทอง (2552) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องแซง พบว่า 1) ด้านการบริหารวิชาการใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยโรงเรียนเน้นให้ครูได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถ่ายทอด ปลุกฝังความรู้ ความเข้าใจตลอดจนค่านิยมพื้นฐานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้เงื่อนไขความรู้คุณธรรม 2) ด้านการบริหารงบประมาณมีการวางแผนการใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมาอย่างฉลาด รอบคอบ คุ่มค่า มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการประสานกับเครือข่ายหรือองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอสนับสนุนทางด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการให้ความรู้ ประชุม อบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง คณะครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน ชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง 4) ด้านการบริหารทั่วไป มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโดยการจัดการเชิงกลยุทธ์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล รอบคอบ มีการประสานงานกับเครือข่ายหรือองค์กรต่างๆ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สร้างความสามัคคีของบุคลากรในองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีความตระหนักในการเป็นเจ้าของร่วมกัน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาระการเรียนรู้ และขาดงบประมาณในการดำเนินการต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะคือ ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย

ธัญญา กฤตานนท์ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความเข้าใจและการเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อเสนอแนะ

ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาผู้เรียนที่ได้ผลดี คือ การจัดประสบการณ์ที่เฉพาะด้านและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

นิธิดา เบ้าศรี (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสอนโดยใช้แนวทางปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสอนโดยใช้แนวทางปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ กำหนดผังมโนทัศน์ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำรูปแบบการสอนเพื่อการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของ บลูม และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตการเรียน พบว่า ภาพรวมการประเมินคุณภาพหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นระดับดีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.90 คิดเป็นร้อยละ 98.28 2) การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนร้อยละ 97.50 มีคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 86.60 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียนร้อยละ 80 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 75 3) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนร้อยละ 85.00 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.38 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75

พิมผกา ธรรมสิทธิ์ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การทดสอบโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น พบว่า ตัวแปรที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบด้านความพอประมาณ องค์ประกอบด้านความมีเหตุผล และองค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกัน ทั้ง 3 ด้านมีองค์ประกอบย่อย 12 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 59 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านความพอประมาณ 22 ตัวบ่งชี้ ด้านความมีเหตุผล 17 ตัวบ่งชี้และด้านการมีภูมิคุ้มกัน 20 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้อรวมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเรียงลำดับตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยดังนี้ องค์ประกอบด้านความมีเหตุผล องค์ประกอบด้านความพอประมาณและองค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกัน ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ค่าไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้วทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมธาวี ศรีปลัดทอง (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องการสำรวจความคิดเห็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า 1) การพัฒนา

หน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การสำรวจความคิดเห็นสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้ (1) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์วิเคราะห์การเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี (2) กำหนดคำอธิบายรายวิชา (3) กำหนดผังมโนทัศน์ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ (4) กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเวลาเรียน (5) ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (6) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ (7) กำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ (8) กำหนดเครื่องมือวัดผลและประเมินผล (9) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นำไปทดลองใช้โดยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์แล้วมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติการสอนได้ 2) นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เฉลี่ย 18.39 คิดเป็นร้อยละ 91/95 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 39 คนของจำนวนนักเรียนทั้งหมด 44 คน คิดเป็นร้อยละ 93.18 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 นักเรียนและค่าเฉลี่ยร้อยละ 80ขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนสามารถสร้างแนวความคิดรวบยอดตามความเข้าใจของนักเรียนเอง โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมและใช้ความรู้เดิมของนักเรียนที่มีอยู่มาประมวลเป็นความรู้ในเรื่องการสำรวจความคิดเห็นโดยผ่านสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้และการปฏิบัติจริงในการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นในเรื่องที่ตนเองสนใจ จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถนำผลวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างมาบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งกันและกัน ทำให้รู้วิธีการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สถานการณ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตเห็นประโยชน์และความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคใหม่ สังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข รู้รักสามัคคี ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักประมาณตน

ลัดดา ศิลาน้อย, อีรชัย เนตรนอมศักดิ์, อังคณา ตุงคะสมิต, สิทธิพล อาจอินทร์และปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์ (2552) ได้ศึกษาการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การพัฒนาคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเทคนิคเดลฟาย ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานและขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยองค์ประกอบพื้นฐานของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 รูปเล่มของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดเน้นของสถานศึกษา/สาระการเรียนรู้ หลักการแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตารางวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชาในสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผังมโนทัศน์ ตารางหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้รายละเอียดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แนวทางและเกณฑ์การวัด และประเมินผลบรรณานุกรมที่ใช้ประกอบในการจัดทำ ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่วนบนของแผน ได้แก่ ชั้นที่สอน/ชื่อหน่วย

การเรียนรู้/ จำนวนเวลา/ วัน เวลาที่สอบ/ ภาคเรียน ปีการศึกษา สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้/ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/ แหล่งเรียนรู้เครื่องมือวัดผล ประเมินผล บันทึกหลังสอน และขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนดังนี้ ตั้งคณะกรรมการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรแต่ละรายชั้นที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดหัวเรื่อง (Theme) ที่จะทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความน่าสนใจเป็นปัจจุบันสอดคล้องกับท้องถิ่นกำหนดจุดเน้นของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (วิสัยทัศน์/ พันธกิจ/ เป้าหมาย/ คุณลักษณะที่พึงประสงค์) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดคำอธิบายรายวิชา จากตัวชี้วัด/ สาระการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะเรียนในแต่ละระดับชั้น กำหนดผังโนทัศน์แสดงความเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระและข้ามกลุ่มสาระ กำหนดหน่วยการเรียนรู้/ ชื่อหน่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้/ จำนวนชั่วโมง ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นพื้นฐานในการออกแบบ กำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการออกแบบที่กำหนดเป็นรายแผน กำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดการวัดประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หากคุณภาพของสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแบบครุภัณฑ์สาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (Median = 5.00) และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด (Interquartile Range = 0.00) ทุกข้อ ผลจากการนำคู่มือการสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปอบรมครูผู้สอน จำนวน 113 คน ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ครูผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการอบรมทั้ง 3 ระยะ ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกรายการ ส่วนผลของการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การบันทึกพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ พบว่า พฤติกรรมครูร้อยละ 80 มีความสนใจ เข้าใจ สามารถจัดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ การสะท้อนผลการจัดทำผลงานของตนเองทำได้ดี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม รู้เข้าใจในข้อบกพร่องในงานที่จัดทำขึ้นในทุกองค์ประกอบและในเรื่องของขั้นตอนการจัดทำสาระการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง นำข้อบกพร่องที่พบในการจัดทำผลงานมาปรับปรุงผลงานให้ดียิ่งขึ้น

วรวัฒน์ วัฒนธรรมากร (2552) ได้ศึกษาการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการอ่านตีความและการเขียนสรุปความด้วยบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 พบว่า 1) ผลการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการอ่านตีความและการเขียนสรุปความ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.05 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 90.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลการศึกษาสภาพความสามารถของนักเรียนด้านทักษะการอ่านตีความ

และการเขียนสรุปความพบว่า 2.1) ทักษะการอ่านตีความนักเรียนสามารถอ่านตีความบทเรียนสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผล และสามารถใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ปัญหาสถานการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยมีระดับความสามารถที่พัฒนาขึ้นในแต่ละวงจรตามลำดับ 2.2) ทักษะการเขียนสรุปความ นักเรียนสามารถเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่าน เขียนสรุปความโดยใช้แผนภาพความคิดได้ เขียนสรุปความจากการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและการแก้ปัญหาสถานการณ์ได้ โดยมีระดับความสามารถที่พัฒนาขึ้นในแต่ละวงจรตามลำดับ

อังกนา ตุงคะสมิตและคณะ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น และ 2) ศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เป็นการดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 วางแผน (Planning) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วางแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยครูผู้สอนสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารวางระบบการนิเทศภายใน ชี้แจงทำความเข้าใจ ขอความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 3 สังเกตการณ์ (Observation) ด้วยกระบวนการนิเทศภายในและภายนอก และขั้นที่ 4 สะท้อนผลปรับปรุงแก้ไข (Reflection) ด้วยการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลจากการตรวจสอบสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขแล้วร่วมกันวางแผนดำเนินการในวงจรปฏิบัติการต่อไป ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปผลได้ดังนี้ 1) ผลจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนพบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนรวมมีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 59 หลักสูตร จำนวนครูที่ร่วมโครงการ 59 คน จำนวนแผนการเรียนรู้ 593 แผน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนา 3,076 คน ผลที่เกิดขึ้นกับครูพบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สามารถจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบ และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทรัพยากรใกล้ตัว และมีอยู่ในท้องถิ่น สามารถจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับท้องถิ่น และมีความรู้ในการนำปรัชญาพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนรับผิดชอบ มีความรู้ความเข้าใจด้านการสร้างสื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ และทำการวิจัยในชั้นเรียน มีความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถนำความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก ห่วงแทนภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนก่อนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ส่วนหลังการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้พบว่าทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 3) ความพึงพอใจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$)

กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา(2551) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยได้รับการพัฒนาความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือการอบรมประชุมและสัมมนา ครูส่วนใหญ่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตมากที่สุดคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ครูส่วนใหญ่สอดแทรกในสาระการเรียนรู้ที่สอน รองลงมาคือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันช่วงชั้นเดียวกัน วิธีจัดการเรียนการสอนพบว่าส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยการปฏิบัติจริง สื่อที่ใช้พบว่าส่วนใหญ่ครูจัดทำร่วมกับเพื่อนครูและนักเรียน ด้านการวัดประเมินผลพบว่า ครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผลจากพฤติกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ตรวจผลงานและการทดสอบ ด้านการพัฒนาคุณธรรมพบว่าผู้เรียนมีคุณธรรมมากที่สุดได้แก่ การแบ่งปัน เอื้ออาทร ประณีประนอม กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 อันดับแรก ได้แก่ การออมทรัพย์ การบันทึกความดี การรู้จักพอเพียง การสร้างจิตสำนึกที่ดี และโรงเรียนวิถีพุทธ โดยครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนในระดับปานกลาง

ดวงสมร สารแสน (2550) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (2) ขั้นสอน เป็นขั้นที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (3) ขั้นสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนสรุปองค์ความรู้และ (4) ขั้นวัดผล เป็นขั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนได้ความรู้จากสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่นำเนื้อหาบูรณาการและเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในหลายๆด้าน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ร้อยละ 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

บุญเลี้ยง ทุมทอง และคณะ(2546) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามระดับพัฒนาการของแต่ละช่วงวัยในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามระดับพัฒนาการช่วงชั้นที่ 1 คือการเห็นคุณค่าของตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดวิเคราะห์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีทักษะและกระบวนการการสร้างปัญญาให้กับตนเองมีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีค่านิยมที่ดีในการเลือก ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักใช้ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รู้จักใช้ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ยึดหลักประชาธิปไตย เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความกล้าในการแสดงออกที่ถูกต้อง 2)คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามระดับพัฒนาการช่วงชั้นที่ 2 คือ การเห็นคุณค่าของตนเอง การมีคุณธรรม จริยธรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดอย่างวิจาร์ณญาณ คิดวิเคราะห์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้เป็นสากล มีทักษะและกระบวนการการสร้างปัญญาให้กับตนเองมีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีค่านิยมที่ดีในการเลือก ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักใช้ภาษา ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รู้จักใช้ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อมยึดหลักประชาธิปไตย เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความกล้าในการแสดงออกที่ถูกต้อง 3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามระดับพัฒนาการช่วงชั้นที่ 3 คือ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง การมีคุณธรรม การมีจริยธรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดอย่างวิจาร์ณญาณ วิวิจารณ์ญาณ คิดวิเคราะห์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้เป็นสากล มีทักษะและกระบวนการการสร้างปัญญาให้กับตนเอง มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีค่านิยมที่ดีในการเลือก ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักใช้ภาษาศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รู้จักใช้ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อมยึดหลักประชาธิปไตย เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความกล้าในการแสดงออกที่ถูกต้อง 4) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามระดับพัฒนาการช่วงชั้นที่ 4 คือ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง การมีคุณธรรม การมีจริยธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดวิเคราะห์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้เป็นสากล มีทักษะและกระบวนการการสร้างปัญญาให้กับตนเองมีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีค่านิยมที่ดีในการเลือก ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักใช้ภาษา ศิลปวัฒนธรรมไทย ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รู้จักใช้ทรัพยากรและพัฒนาสิ่งแวดล้อมยึดหลักประชาธิปไตย เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความกล้าในการแสดงออกที่ถูกต้อง

มานะ ร้อยดาพันธ์ (2543) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี นักเรียนมัธยมศึกษาจะมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจในด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา คุณลักษณะที่อยู่ในระดับพอใช้มีอยู่ 3 ด้าน คือการมีวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ การมีความรู้และทักษะในการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมที่สำคัญ 3 ด้านแรกคือ การปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและของมีนเมา การมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

สมศักดิ์ ลาดี (2543) ได้ศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนโครงการ ส่วนการวางแผนงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนโครงการและด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ยกเว้นด้านการวางแผนงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาในระดับน้อยและโรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอและผู้ปกครองเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

2.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์และคณะ(2551)ได้ศึกษาผลของกระบวนการจัดโครงการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program, EP) ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน รวมทั้ง การวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อโครงการในเชิงนโยบาย ผลการศึกษาพบว่า **ด้านบริบทพบว่า** กลุ่มตัวอย่างครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า สภาพของสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการ สถานที่ บุคลากร และงบประมาณ อยู่ในบริบทที่มีความพร้อมที่จะดำเนินโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ โดยมีสัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างครูและผู้บริหารใน ทุกรายการประเมินไม่แตกต่างกัน ($p\text{-value}>0.05$) สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานผลการดำเนินงานด้านบริบทของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่ส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียนมีความพร้อมในด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่และห้องปฏิบัติการ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการ และจากการศึกษาในภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ค่อนข้างมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า โรงเรียนมีสภาพของการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่มีความพร้อม พอที่จะเปิดโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ แต่ก็ยังต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือจัดเตรียมสิ่งต่างๆ ให้มีความพร้อมมากกว่าในสภาพปกติที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพราะบริบทของการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ถือว่ามีความแตกต่างจากหลักสูตรปกติอยู่หลายประการ**ด้านปัจจัยนำเข้า 1) ด้านครูผู้สอน** พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่า ครูได้รับประสบการณ์จากการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโครงการ EP เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี มีครูชาวต่างชาติที่มาจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ตามสาขาที่โรงเรียนจัดสอน/หรือในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ โดยมีสัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ในทุกรายการประเมินแตกต่างกัน ($p\text{-value}<0.05$) อย่างไรก็ตาม จากแบบสำรวจสภาพพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

เป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ได้แสดงข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูผู้สอนในโครงการ EP ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี และครูผู้สอนในรายวิชาที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ มากกว่าร้อยละ 50 ไม่ได้จบในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาว่า ส่วนใหญ่ครูชาวต่างชาติจบในระดับปริญญาตรี แต่การหาครูชาวต่างชาติที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ ทั้งที่จบในสาขาที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สอน และมีวุฒิทางการศึกษา ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างทำได้ยาก เพราะแม้ว่าจะมีชาวต่างชาติแสดงความประสงค์จะเข้าร่วมงานอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังขาดคุณสมบัติตามที่กำหนด ทางโครงการจึงต้องว่าจ้างชาวต่างชาติที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับความต้องการมากที่สุด และอยู่ในกรอบงบประมาณที่ทางโรงเรียนสามารถจ้างได้ แล้วจึงค่อยใช้กลไกของการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ การใช้ระบบครูผู้ร่วมสอน (co-teacher) การนิเทศภายใน และการประเมินผลการสอน พัฒนาให้ครูชาวต่างชาติมีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

2) ด้านนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดปัจจัยด้านนักเรียนว่าใช่หรือมีการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับ 1) มีการกำหนดเกณฑ์การรับนักเรียนตามพื้นฐานความสามารถด้านภาษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) มีแนวปฏิบัติการรับนักเรียนที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) มีจำนวนนักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 3 ที่มีความสามารถผ่านเกณฑ์ได้เข้าเรียน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเพิ่ม 4) จำนวนนักเรียนมีสัดส่วนต่อห้อง 25 คน ในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา และ 30 คน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 5) มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนในช่วงเวลาที่เหมาะสม 6) มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรม เพื่อให้นักเรียนตระหนักในความเป็นไทยในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ในทุกรายการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) และจากแบบสำรวจสภาพพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ได้แสดงข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับนักเรียนที่สอดคล้องกันว่า โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการคัดเลือกนักเรียนที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอบคัดเลือกด้วยการสอบสัมภาษณ์ การสอบข้อเขียน โดยพิจารณา ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแฟ้มสะสมงานของนักเรียน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณดังกล่าวสอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินจากภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ซึ่งพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางการเรียนและทางภาษาอังกฤษที่ดี ถือเป็นปัจจัยนำเข้าที่ทุกฝ่ายเห็นว่ามีคุณภาพ และส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนและสัมฤทธิ์ผลของโครงการที่มีคุณภาพที่เป็นยอมรับของคนทั่วไป นอกจากนั้นแล้ว ในทุกโรงเรียนยังมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทุกคนก่อนเข้าร่วมโครงการ ในส่วนของสัดส่วนนักเรียนต่อห้อง จากการรายงานตามแบบสำรวจ พบว่า ในระดับประถมศึกษา ค่าเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อห้องที่มีค่าน้อยสุดคือ 32 คนต่อห้อง สูงสุดคือ 47 คนต่อห้อง ส่วนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนนักเรียนต่อห้องที่มีค่าน้อยสุดคือ 30 คนต่อห้อง สูงสุดคือ 47 คนต่อห้อง ซึ่งแสดงว่า สถานศึกษายังกำหนดจำนวนนักเรียนเกินกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือในระดับประถมศึกษาไม่เกิน 25 คนต่อห้องเรียน ส่วนระดับมัธยมศึกษาไม่เกิน 30 คนต่อห้อง

3) ด้านการจัดทำหลักสูตรและการวางแผนการเรียนการสอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน

และผู้ปกครองในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าใช้หรือมีการปฏิบัติเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าด้านการจัดทำหลักสูตรและการวางแผนการเรียนการสอนในเรื่อง 1) มีหลักสูตรสถานศึกษาเป็นภาษาอังกฤษชัดเจนสอดคล้องกับหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ 2) มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ ที่ครอบคลุมตามหลักสูตร 3) มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตามหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ในทุกรายการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) และจากแบบสำรวจสภาพพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการวางแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจนขึ้นว่า นอกเหนือจากรายวิชาภาษาอังกฤษแล้ว สถานศึกษามีการจัดให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสุขศึกษาและพลศึกษา โดยมีจำนวนชั่วโมงรวมทั้งหมดต่อสัปดาห์ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ ในระดับประถมศึกษา โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 13-17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 16-23 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในส่วนของสารสนเทศการประเมินภาคสนามจากโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา สะท้อนข้อมูลที่สอดคล้องในประเด็นเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่า ยึดตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และด้วยลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นสำหรับสถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตร ได้จัดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเฉพาะสำหรับนักเรียนในโครงการ EP ที่จัดการสอนเป็นภาษาอังกฤษโดยครูชาวต่างชาติ เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้สื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ เป็นไปตามความสนใจของนักเรียน และอยู่ในศักยภาพที่ครูผู้สอนสามารถจัดสอนได้ อย่างไรก็ตาม มีภาพสะท้อนเกี่ยวกับปัญหาบางอย่างในการจัดเตรียมหลักสูตร โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่ยังไม่ได้มีการจัดเตรียมเอกสารหลักสูตรที่เป็นภาษาอังกฤษอย่างครอบคลุมทุกส่วน รวมถึงสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ บางเรื่องยังไม่ค่อยชัดเจน กำหนดไว้เพียงกว้างๆ ในขณะที่บางหัวข้อ เนื้อหามีความใกล้เคียงกันมากในแต่ละระดับชั้น ทำให้การวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นไปได้ยาก เพราะไม่เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนของเนื้อหาในแต่ละระดับชั้น สำหรับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูชาวต่างชาติเป็นผู้วางแผนเองภายใต้การให้คำแนะนำปรึกษาจากครูผู้ร่วมสอนชาวไทย ทั้งนี้ ปัญหาส่วนใหญ่ของการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างชาติเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความไม่พร้อมของเอกสารหลักสูตรที่จัดทำเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้การวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูชาวต่างชาติส่วนใหญ่ยึดตามหนังสือแบบเรียน ซึ่งบ่อยครั้งพบว่าเนื้อหามีความกว้างและลึกมากหรือน้อยเกินไปสำหรับนักเรียน หรือไม่สอดคล้องตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ 4) **ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้** พบว่ากลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ มีความคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนมีการกำหนดปัจจัยด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ว่าใช้หรือมีการปฏิบัติในประเด็นเกี่ยวกับ 1) มีหนังสือเรียนที่เป็นภาษาไทยครบถ้วนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอย่างน้อย 10 ชุด ไว้ในห้องสมุด EP 2) เอกสารประกอบการเรียนการสอน ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษมีครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และสอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตร 3) เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ

เพียงพอกับจำนวนนักเรียน 4) มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบการใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องปฏิบัติการอื่นๆ สำหรับโครงการ EP 5) มีห้องสมุดที่มีความพร้อมทางด้านหนังสือ และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสนองตอบต่อโครงการ EP 6) มีการจัดระบบแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนโครงการ EP 7) มีการจัดระบบการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อตอบสนองต่อโครงการ EP ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง ในทุกรายการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในส่วนของสารสนเทศการประเมินภาคสนามจากโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ได้สะท้อนภาพของการกำหนดปัจจัยด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้สำหรับโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมแล้ว ทางโครงการได้จัดเตรียมและหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่างๆ ไว้ค่อนข้างพร้อม

5) ด้านการวางแผนเพื่อการบริหารทรัพยากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู และผู้บริหารในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดปัจจัยด้านการวางแผนเพื่อการบริหารทรัพยากร ว่าใช้หรือมีการปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) โรงเรียนมีการจัดทำแผนงบประมาณโครงการ EP อย่างเหมาะสม 2) โรงเรียนมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการวัสดุ ครุภัณฑ์ของโครงการ EP 3) โรงเรียนมีการวางแผนเพื่อตรวจสอบแผนงานและกำกับติดตามโครงการ EP 4) โรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างบทบาท และหน้าที่ของบุคลากรเพื่อรับผิดชอบโครงการ EP ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นในทุกรายการประเมินแตกต่างกัน ($p\text{-value} < 0.05$) ยกเว้น เรื่องที่โรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของบุคลากรเพื่อรับผิดชอบโครงการ EP มีสัดส่วนของความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ($p\text{-value} > 0.05$) และจากแบบสำรวจสภาพพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการบริหารทรัพยากร ถึงการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาสำหรับการเข้าร่วมโครงการ ที่รายงานว่า โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาทต่อภาคเรียน และมีโรงเรียนบางส่วนที่มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษแล้ว โดยมียอดเงินเริ่มต้นกองทุนตั้งแต่ 42,100 – 5,000,000 บาท และจากสารสนเทศการประเมินภาคสนาม ได้แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้นของการกำหนดปัจจัยด้านการวางแผนเพื่อการบริหารทรัพยากร คือ งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาโครงการ EP เกือบทั้งหมด ได้รับจากค่าธรรมเนียมการศึกษา ทั้งนี้ การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วกำหนดให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการ EP ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้ประสานงานโครงการ เป็นผู้ร่วมพิจารณางบประมาณเพื่อใช้จ่ายภายในโครงการในแต่ละรอบของปีงบประมาณ ทั้งนี้ ในการวางแผนเพื่อการบริหารทรัพยากร ส่วนใหญ่ยึดหลักของการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหลักสูตรปกติและโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ แต่ในขณะเดียวกัน แนวคิดของการใช้ทรัพยากรร่วม พบว่า บางสถานศึกษา มีภาพของความขัดแย้ง โดยเฉพาะ จากกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่มีความรู้สึก ว่า ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่จ่ายให้กับทางโรงเรียนบางครั้งถูกนำไปใช้กับส่วนรวมในสัดส่วนที่มากกว่าการพัฒนาให้กับนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ

ด้านกระบวนการ

1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการ

เรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.48 ถึง 4.37) ในเรื่องต่อไปนี้เป็น 1) มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ 2) มีการใช้สื่อ/ อุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมด้วยตนเอง หรือที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ 3) มีการใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในโรงเรียน และในชุมชนสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (เช่น ใช้การประเมินหลากหลายวิธี นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นต้น) 5) ได้นำผลที่ได้จากการประเมินผลผู้เรียนมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน 6) ได้ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน 7) ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชุมนุม ชมรม กิจกรรมแนะแนว เป็นต้น) 8) มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านภาษาอังกฤษ และจากสารสนเทศการประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ได้แสดงรายละเอียดของผลการประเมินที่ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ในด้านการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณที่มีการปฏิบัติในระดับมาก การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีความเด่นชัดในการใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ส่วนการใช้แหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในโรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นในจังหวัด ต่างจังหวัด และต่างประเทศ อย่างต่อเนื่อง แต่ภาพของการบูรณาการไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ ยังไม่สามารถสะท้อนได้ชัดเจนนัก สำหรับการดำเนินงานในเรื่องของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะกับครูผู้สอนชาวต่างชาติ พบว่า ยังคงค่อนข้างมีปัญหาอยู่บ้าง โดยเฉพาะ วิธีการประเมินตามสภาพจริงที่ครูชาวต่างชาติยังขาดความเข้าใจและทักษะอยู่มาก เช่นเดียวกับการวิจัยในชั้นเรียนที่พบว่า ในกลุ่มครูชาวต่างชาติยังไม่ได้มีการแสดงให้เห็นถึงการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ยกเว้นในส่วนของครูชาวไทยที่พบว่าการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนอยู่บ้าง ในส่วนของการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนถือเป็นระบบที่ทางโรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยควบคู่กันไปพร้อมทั้งระบบการนิเทศภายใน ระบบการจัดครูผู้ร่วมสอนชาวไทย และการประเมินเพื่อต่อสัญญาจ้าง ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว ทั้งนี้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จัดให้กับนักเรียนในโครงการ EP มีทั้งส่วนที่ให้เข้าร่วมกับนักเรียนในหลักสูตรปกติ และที่จัดให้เฉพาะนักเรียนในโครงการ EP ในส่วนของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาของนักเรียน ส่วนใหญ่มีการจัดในลักษณะของการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ การทัศนศึกษาในต่างประเทศ และการสมัครเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครครอบครัวอุปถัมภ์ให้กับนักเรียนชาวต่างชาติ เป็นต้น

2) ด้านกระบวนการพัฒนาครู พบว่า กลุ่มตัวอย่างครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านกระบวนการพัฒนาครูว่า มีการปฏิบัติตั้งแต่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.76 ถึง 4.15) ในเรื่องต่อไปนี้เป็น 1) สถานศึกษามีการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนสำหรับโครงการ EP อย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง 2) มีการนำความรู้จากการอบรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในโครงการ EP 3) โรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลคุณภาพการจัดการเรียนรู้ทุกภาคเรียน 4) มีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับโครงการ EP 4) มีการนำผลที่ได้จากการประเมินผลคุณภาพการจัดการเรียนรู้หรือผลจากการนิเทศภายในมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู

ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครองแตกต่างกัน ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกประเด็น ในส่วนของสารสนเทศการประเมินภาคสนาม ของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ได้สะท้อนภาพของผลการประเมินในด้านกระบวนการพัฒนาครู โดยมีรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ในเรื่องของการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูผู้สอนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ สำหรับครูชาวต่างชาติแล้ว ทางโรงเรียนจัดให้มีการอบรม หรือส่งให้ครูชาวต่างชาติเข้ารับการอบรมในหลักสูตรเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทยให้กับชาวต่างชาติ รวมทั้งการอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ส่วนครูผู้สอนชาวไทยที่เป็นครูผู้ร่วมสอนในรายวิชาที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ ทางโรงเรียนส่งเสริมให้มีการอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้ว ยังจัดให้มีการศึกษาดูงานสถานศึกษาต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งโรงเรียนของรัฐ เอกชน และโรงเรียนนานาชาติ ส่วนการประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ในส่วนของครูชาวไทยจะเป็นไปตามระบบของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และในส่วนของครูชาวต่างชาติ พบว่ามีระบบการประเมินที่มีความชัดเจน โดยมีการประเมินอย่างเป็นทางการในทุกภาคเรียน เพื่อใช้ประกอบกับการต่อสัญญาจ้างหรือบอกเลิกสัญญาจ้าง ในขณะที่ระบบการนิเทศภายในของโครงการ ที่กำหนดให้มีผู้นิเทศการสอนครูชาวต่างชาติ โดยแต่ละสถานศึกษามีการกำหนดแตกต่างกันไปจากบุคลากรกลุ่มต่างๆ ต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จากหลักสูตรปกติ ผู้ประสานงานโครงการ ครูผู้ร่วมสอนชาวไทย ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโครงการ EP ผลจากการนิเทศที่นอกจากจะนำมาสะท้อนผลร่วมกันเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว ข้อมูลของการนิเทศในตลอดภาคเรียนจะเป็นข้อมูลสำคัญส่วนหนึ่งที่ทางโครงการจะนำไปใช้ในการประกอบการพิจารณาเพื่อบอกเลิกหรือต่อสัญญาจ้างครูชาวต่างชาติต่อไป **ด้านผลผลิต** พบว่า ด้านความสามารถและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนจากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ในกลุ่มครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีความสามารถและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ดีกว่าเดิม ในเรื่องต่อไปนี้ คือ 1) นักเรียนในโครงการ EP ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับเขตพื้นที่ขึ้นไปดีขึ้นกว่าเดิม 2) จำนวนนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาต่อต่างประเทศ ทุนการศึกษาดูงานระยะสั้น หรือโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนในต่างประเทศดีขึ้นกว่าเดิม 3) จำนวนนักเรียนที่สามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่แสดงความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น การเป็นล่าม พิธีกร อาสาสมัครด้านภาษาดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้สัดส่วนความคิดเห็นของกลุ่มครู ผู้บริหาร และนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาที่พบว่า ผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าความสามารถและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนมีพัฒนาที่ดีขึ้น นักเรียนสามารถเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ทั้งในระดับโรงเรียน และชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการได้มีโอกาสเป็นตัวแทนของสถานศึกษาในการแข่งขันทักษะความสามารถทางภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ จากแบบทดสอบความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบพบว่า ภาพรวมในทุกภูมิภาค

นักเรียนมีผลคะแนนการทดสอบน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (ร้อยละ 46.55) และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ พบว่า ภาพรวมในทุกภูมิภาค นักเรียนมีผลคะแนนการทดสอบสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (57.35) 2) ด้านความรู้ความสามารถความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียน จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ในกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถความเชื่อมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษดีขึ้นกว่าเดิม ในเรื่องต่อไปนี้เป็น 1) ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในการใช้ภาษาอังกฤษ 2) ความสามารถของนักเรียนในการสื่อสารกับชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษ 3) ความสามารถของนักเรียนในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ที่ระบุว่าระดับความเชื่อมั่นของนักเรียนในการสื่อสารภาษาอังกฤษและเพิ่มระดับมากขึ้นตามระยะเวลาของการเข้าร่วมโครงการ รวมถึงกลุ่มครูผู้สอน และกลุ่มผู้ปกครองที่ระบุว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในการสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติมากขึ้น ไม่อายที่จะสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษเมื่อมีโอกาสหรืออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้การสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ 3) ด้านการรู้วิธีคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีจิตสำนึกต่อตนเอง ชุมชน สังคม และโลก โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ในกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าดีกว่าเดิม ในเรื่องต่อไปนี้เป็น 1) นักเรียนสามารถพัฒนาวิธีคิดของตนเองได้ โดยใช้ภาษาอังกฤษ 2) นักเรียนสามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ 3) นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาตนเองได้ 4) นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้ 5) นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการพัฒนาประเทศชาติได้ 6) นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาสังคมโลกได้ ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการ ซึ่งผลการประเมินเชิงปริมาณดังกล่าว สอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่านักเรียนสามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้ และสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคม และยังมีนักเรียนบางส่วนที่สามารถนำความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษไปใช้เพื่อสร้างชื่อเสียงในระดับประเทศ ด้วยการเป็นตัวแทนของประเทศในการแข่งขันทักษะทางวิชาการในด้านต่างๆ 4)ด้านการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่าในกลุ่มครู และผู้บริหาร มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าดีกว่าเดิม ในเรื่องต่อไปนี้เป็น 1) โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) โรงเรียนมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ 3) โรงเรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง 4) มีการศึกษาดูงานระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในประเทศ 5) มีการศึกษาดูงานระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในต่างประเทศ 6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูชาวไทยกับครูชาวต่างชาติ ทั้งนี้ สัดส่วนของความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครูและผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการประเมิน ยกเว้นในรายการ มีการศึกษาดูงานระหว่างโรงเรียนต่างๆ ในต่างประเทศที่สัดส่วนความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} > 0.05$) ผลการประเมินเชิงปริมาณดังกล่าว สอดคล้องกับสารสนเทศการ

ประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระบุว่าโครงการมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 5) ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เต็มตามศักยภาพจากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ในกลุ่มครูและผู้บริหาร มีความเห็นว่า โรงเรียนมีการนำผลจากการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ในการพัฒนาโครงการ EP ดีกว่าเดิม โดยมีสัดส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ที่สะท้อนภาพของการนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มาใช้ในการพัฒนาโครงการ EP ทั้งนี้ เพราะห้องเรียนของโครงการ EP ถือเป็นห้องเรียนหนึ่งของสถานศึกษาที่ต้องอยู่ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามระบบปกติอยู่แล้ว 6) ด้านการเป็นต้นแบบในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ในกลุ่มครูและผู้บริหาร มีความเห็นว่า 1) การเป็นเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับโรงเรียนต่างๆ และ 2) การเป็นเครือข่ายความร่วมมือด้านโครงการ EP ให้กับโรงเรียนต่างๆ โดยใน 2 รายการประเมินนี้ พบว่า มีสัดส่วนความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} > 0.05$) โดยในกลุ่มผู้บริหารและครูมีความเห็นว่าดีกว่าเดิม 3) การเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 4) การเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับสถานศึกษาอื่นๆ ในด้านโครงการ EP ใน 2 รายการประเมินนี้ พบว่า มีสัดส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ทั้งนี้ จากสารสนเทศการประเมินภาคสนาม ของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา พบว่า การเป็นเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนต่างๆ ที่มีโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษมีความชัดเจนและเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งนี้ เป็นผลจากการสนับสนุนโดยกระทรวงศึกษาธิการที่มีงบประมาณให้ศูนย์เครือข่ายในแต่ละภูมิภาคได้ใช้ในการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน 2) **ด้านความพึงพอใจ** พบว่า ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพผู้เรียน จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ทั้ง ครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจในระดับมากทุกรายการประเมิน (มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 ถึง 4.35) คือ 1) ความรู้ในด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ 2) ทักษะการฟังภาษาอังกฤษ 3) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ 4) ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ 5) ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ 6) ความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ 7) เจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ 8) การประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน 9) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมทุกวิชา ทั้งนี้ สัดส่วนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการประเมิน สอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาต่างมีความพึงพอใจในคุณภาพของผู้เรียน ทั้งความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างไรก็ตาม มีความวิตกกังวลอยู่บ้างในความสามารถทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ที่อาจไม่สามารถแข่งขันกับนักเรียนในหลักสูตรปกติได้ ซึ่งความวิตกกังวลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการทดสอบในระดับชาติ (National Test) ซึ่งเป็นการรายงานผลตามแบบสำรวจสภาพพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ที่ทางโรงเรียนจัดส่งให้กับคณะผู้วิจัย โดยเป็นการรายงานผลการทดสอบประจำปี พ.ศ. 2549 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ NT ของนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็น

ภาษาอังกฤษที่มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าในระดับประเทศ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ ส่วนรายวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบ NT ของนักเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าในระดับประเทศ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ส่วนรายวิชาวิทยาศาสตร์ และภาษาไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ทั้ง ครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจในระดับมากทุกรายการประเมิน (มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.53 ถึง 4.46) ดังนี้คือ 1) ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนของโรงเรียน 2) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 3) คุณภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) คุณภาพในการใช้สื่ออุปกรณ์เพื่อจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 5) คุณภาพในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน 6) คุณภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7) คุณภาพในการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 8) คุณภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชุมนุม ชมรม กิจกรรมแนะแนว เป็นต้น) 9) คุณภาพการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีสัดส่วนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการประเมินเช่นกัน สอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาต่างมีความพึงพอใจในคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยในกลุ่มผู้ปกครองเห็นว่า เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เสียไปกับคุณภาพที่ได้รับกลับมา ถือว่ายังอยู่ในจุดที่คุ้มค่าต่อการลงทุน ด้านความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ จากสารสนเทศการประเมินเชิงปริมาณ พบว่า ครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจ ตั้งแต่ในระดับมากถึงมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.80 – 4.50) ในประเด็นต่อไปนี้คือ 1) โรงเรียนได้รับชื่อเสียงในด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ 2) ความร่วมมือกับผู้ปกครอง/ชุมชนในดำเนินงานโครงการ EP 3) ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการโครงการ EP โดยสัดส่วนความคิดเห็นของกลุ่มครู ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ในทุกรายการประเมิน สอดคล้องกับสารสนเทศการประเมินภาคสนามที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาค่อนข้างมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการโครงการของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบของการบริหารจัดการ ที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถติดต่อกับทางโครงการได้แบบ one stop service รวมถึงการมีผู้ประสานงานโครงการที่มีบทบาทในการประสานงานได้ทุกส่วนงาน เป็นต้น

กิตติ เกิดทอง (2548) ได้ทำการประเมินโครงการการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านพลุ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต โดยใช้การประเมินตามรูปแบบซีปปี้ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม ผลการประเมินโครงการ สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท เป็นผลจากการประชุมคณะครูเพื่อประเมินผลการประเมินการปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียน และ การใช้เทคนิควิธีเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญ (paired weighting procedure or paired comparison) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่า P.W.P. เพื่อหาความต้องการจำเป็นในการจัดทำโครงการ พบว่า โครงการที่ได้รับการพัฒนาอันดับแรก คือ โครงการการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้ประเมินจึงได้ประเมินโครงการการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านพลุ่ง เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น

2) ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมและเพียงพออยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินกระบวนการของโครงการ เกี่ยวกับการวางแผนการบริหาร โดยภาพรวม พบว่า การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินผลผลิตของโครงการ สรุปได้ดังนี้ 4.1) ด้านความรู้และความเข้าใจของครู โดยภาพรวม พบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 4.2) ด้านความพึงพอใจของครู โดยภาพรวม พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการอบรม เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 4.3) ด้านผลงานการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวม ครูมีผลงานการวิจัยในชั้นเรียน 1 ชิ้น และมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ทำการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนในเครือข่ายในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 468 โรง ผู้ที่ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และชุมชน ผลการประเมิน พบว่า 1) ปัจจัยที่ใช้หลักสูตร ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารมีการบริหารจัดการและมีทักษะในการบริหารหลักสูตรในระดับมาก ชุมชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดทำและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับปานกลาง ส่วนด้านสิ่งที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการใช้หลักสูตรพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีจำนวนห้องที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน สถานศึกษามากกว่าร้อยละ 90 มีแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเพียงพอในระดับปานกลาง 2) กระบวนการการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา การจัดครูสอนตามวุฒิและตรงความสามารถ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนครู มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ มีแผนการใช้สถานที่ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้ครูมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ พบว่า ครูมากกว่าร้อยละ 95 มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และร้อยละ 90 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด มีการจัดที่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้ ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียนร้อยละ 68.50 และนำผลการวิจัย ไปใช้ร้อยละ 64.30 3) ผลผลิตรายใช้หลักสูตร พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชน มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก นักเรียนมากกว่าร้อยละ 95 ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน มีการะงานพิเศษมาก และขาดแคลนครูที่เฉพาะวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รวมทั้งขาดแคลนครูนิเทศที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการนิเทศ

นางคณูช มิควาฬ (2544) ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของศูนย์สุขภาพเขต 6 จังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน มีความเห็นในบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการของการดำเนินการโครงการอยู่ในระดับปานกลาง และการดำเนินงานด้านผลลัพธ์ของ

โครงการอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน มีความเห็นในบริบทและผลลัพธ์และโครงการในระดับที่มาก ด้านปัจจัยนำเข้าและกระบวนการของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้น พบอุปสรรคในการดำเนินโครงการ คือ การกำหนดกิจกรรมและนโยบายที่ไม่ชัดเจน บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินโครงการ และขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บัวเรียน นนทะลี (2543) ได้ศึกษาการประเมินกิจกรรม 5 ส ในการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกิจกรรม 5 ส และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ผลการวิจัยพบว่า การประเมินบริบทในการปฏิบัติงาน (Context Evaluation) มีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากทุกประเด็นคือ มีความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา มีการประชุมเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) มีระดับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีผลการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน ระดับมาก ประกอบด้วย มีการกำหนดนโยบายโครงการกิจกรรม 5 ส มีการประชุมชี้แจงการดำเนินงานแก่บุคลากร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานและรายละเอียดกิจกรรม สำหรับปัจจัยการศึกษาดูงานกิจกรรม 5 ส นอกสถานที่นั้น ระดับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย การนำกิจกรรม 5 ส มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระเบียบ การจัดหนังสือและคู่มือแยกเป็นหมวดหมู่ มีการทำความสะอาดทุกพื้นที่ ติดป้ายบอกรายละเอียด จัดกิจกรรมประกวดเกี่ยวกับ 5 ส จัดให้มีวันทำความสะอาดใหญ่ (Big Cleaning day) มีการประกวดพื้นที่กิจกรรม 5 ส การประเมินผลผลิต (Output Evaluation) มีระดับการประเมินอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย บุคลากรรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ช่วยให้เกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดี มีการทำงานเป็นระบบ รู้จักลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยปลอดภัยในการปฏิบัติงาน การใช้วัสดุมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย ลดพื้นที่ในการจัดเก็บ ลดค่าใช้จ่ายขององค์กร ระดับปานกลางคือนักเรียนไม่ขีดข่วน แกะโต๊ะเก้าอี้ และขีดเขียนผนังอาคาร สำหรับปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรม 5 ส ที่พบคือยังมีบุคลากรบางกลุ่มยังไม่มีความพร้อมและไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินงาน โดยคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงดำเนินงานให้ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ควรมีการทำความเข้าใจ มีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น เน้นการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด รวมถึงการติดตามตรวจสอบให้กำลังใจอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารหรือผู้ประเมิน การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมอย่างเพียงพอและทั่วถึง

สำเร็จ ไชยช่วย (2543) ได้ทำการประเมินโครงการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร โดยการประยุกต์ใช้แบบจำลองของซิปป์

ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามโครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และกลุ่มครู โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 และ 3.31 ตามลำดับ ส่วนการประเมินรายด้าน เป็นดังนี้ ด้านบริบท มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.45 และ 3.34 ตามลำดับ ด้านปัจจัยนำเข้า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน แต่กลุ่มครูเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.65 และ 3.36 ตามลำดับ ด้านกระบวนการมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 และ 3.33 ตามลำดับ ด้านผลผลิตมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.22 และ 3.20 ตามลำดับ สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ขาดสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดเตรียมการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และนักเรียนไม่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับข้อเสนอแนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ (1) ควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร (2) ครูทุกคนควรทำหน้าที่เป็นครูแนะแนว และร่วมกับผู้ปกครองชุมชนเพื่อสร้างบรรยากาศในการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (3) ส่งเสริมให้ครูทุกคนได้รับการอบรม ศึกษาดูงาน และ (4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการศึกษา

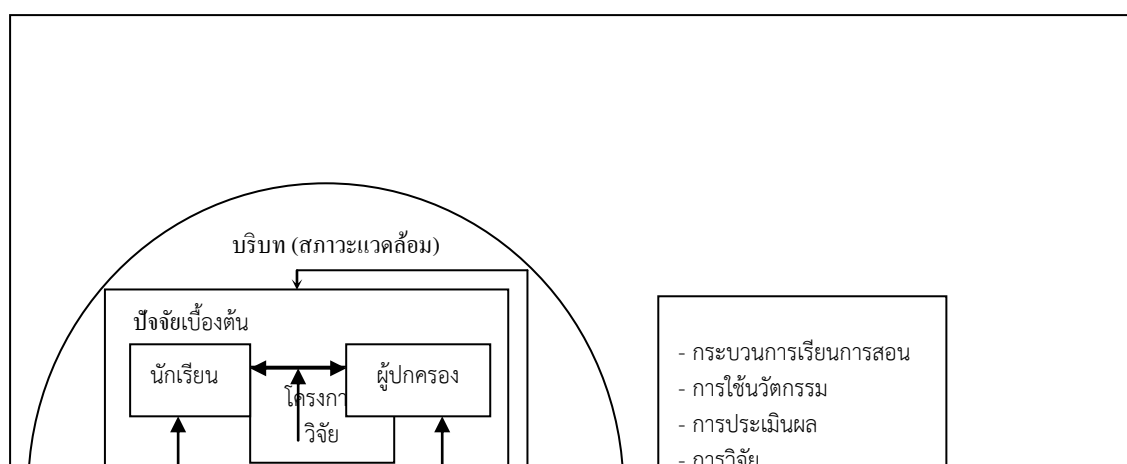
วิเชียร ชิวพิมาย (2541) ได้ทำการประเมินโครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในโรงเรียนเอกชน ภายใต้การดูแลและส่งเสริมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและติดตามประเมินการดำเนินงานของโครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในโรงเรียนเอกชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาในด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการของทุกระดับ มีความชัดเจนในการที่จะพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ แต่จะมีความแตกต่างกันในเป้าหมายของแต่ละระดับ ในระดับอนุบาล เน้นสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ และมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ในระดับประถมศึกษา เน้นการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ในระดับมัธยมศึกษา เน้นการพัฒนาความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และในระดับอาชีวศึกษา เน้นการพัฒนาความรู้ ความสามารถตามความต้องการของสังคม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทุกโครงการยึดวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และในการดำเนินการตามโครงการ ผู้บริหารส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในระดับมาก ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเข้าใจในระดับน้อย ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมและลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น นักเรียนและเจ้าหน้าที่พยาบาลเห็นว่า จัดอยู่ในระดับดีถึงดีมาก 2) ผลการศึกษาในด้านปัจจัยนำเข้า ทั้งผู้บริหารและผู้ปกครองมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกตำแหน่งโดยภาพรวม มีความเหมาะสมทั้งทางด้านคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ตลอดจนภาวะผู้นำและการมีวิสัยทัศน์ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เป็นส่วนใหญ่ โดยผู้บริหารมีความเห็นอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ส่วนผู้ปกครองอยู่ในระดับมากและปานกลาง ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อครูผู้สอน ทั้งผู้บริหารและผู้ปกครองเห็นว่า มีความเหมาะสมด้านคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในระดับมาก และผู้บริหารมีความเห็นในระดับมากและมากที่สุด ผู้ปกครองมีความเห็นในระดับมากและปานกลาง ผู้บริหารและผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียนว่า มีความเหมาะสมในระดับมากและปานกลาง

และมีความคิดเห็นว่า มีระบบการคัดเลือกที่ชัดเจน แต่โอกาสในการคัดเลือกน้อย ส่วนความพร้อมด้านอาคารและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านเอกสาร ตำราและวัสดุอุปกรณ์ในการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นว่า การประเมินหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนยังไม่มีระบบที่ชัดเจน และมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตรด้วย ในด้านงบประมาณและการบริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปกครอง ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า มีความพร้อมในระดับมาก และมากที่สุด ส่วนผู้ปกครองมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 3) ผลการศึกษาในด้านกระบวนการ พบว่า ด้านคุณภาพการเรียนการสอน ผู้บริหารและผู้ปกครอง เห็นว่าอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านการสอนเสริมและกิจกรรมการสอนเสริม การวัดและประเมินผล ตลอดจนการรายงานผล การเรียน ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งของผู้บริหารและผู้ปกครอง และผู้ปกครองมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การสอนเสริมควรจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ และการประเมินผล ตลอดจนการรายงานผล ควรทำอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านผลผลิต การประเมินผลผลิต ในด้านทักษะการใช้ภาษา ทั้งด้านการอ่าน การพูด การฟัง และการเขียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด และระดับการเรียนรู้ในวิชาพื้นฐานอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปกครองต่อผลผลิต โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเน้นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการขึ้น ทั้งด้านภาษา การรู้จักคิด ความสุขในการเรียน

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินแบบชิปปิงของสตัฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบที่มีผู้ศึกษาวิจัยใช้กันอย่างกว้างขวาง ถือเป็นรูปแบบที่ทำการประเมินโครงการทั้งระบบ ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ทั้งที่ได้จากการประเมินมีประโยชน์ต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจใดๆ ในการพัฒนา หรือปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2.8 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อให้ได้คำตอบที่อยู่ในประเด็นดังนี้

ผลผลิต

สารสนเทศ

สารสนเทศป้อนกลับ

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการประเมินการวิจัยโดยใช้ CIPP Model